

Zbirka odločb sodne prakse

MNENJE 2/15 SODIŠČA (občna seja)
z dne 16. maja 2017

Kazalo

I – Predlog za izdajo mnenja.....	4
II – Predvideni sporazum.....	4
III – Preudarki Komisije v predlogu za izdajo mnenja.....	5
IV – Povzetek glavnih stališč, predloženih Sodišču.....	6
V – Stališče Sodišča.....	7
Pristojnost iz člena 3(1)(e) PDEU.....	7
Zaveze v zvezi z dostopom do trga.....	8
Zaveze v zvezi z zaščito naložb.....	12
Zaveze v zvezi varstvom intelektualne lastnine.....	16
Zaveze v zvezi s konkurenco.....	18
Zaveze v zvezi s trajnostnim razvojem.....	19
Pristojnost iz člena 3(2) PDEU.....	22
Zaveze v zvezi s storitvami na področju prevoza.....	22
– Pomorski prevoz.....	25
– Cestni prevoz.....	25
– Promet po celinskih plovni poteh.....	25
Zaveze v zvezi javnimi naročili na področju prometa.....	29
Zaveze v zvezi z naložbami, ki niso neposredne.....	30
Pristojnost za odobritev institucionalnih določb predvidenega sporazuma.....	33
Izmenjava informacij, uradna obvestila, preverjanje, sodelovanje, mediacija in pristojnost odločanja.....	33

Preglednost	36
Reševanje sporov	36
– Reševanje sporov med vlagatelji in državo	40
– Reševanje sporov med pogodbenicama	40
Odgovor na predlog za izdajo mnenja	38

„Mnenje, izdano na podlagi člena 218(11) PDEU — Sporazum o prosti trgovini med Evropsko unijo in Republiko Singapur — Sporazum ‚nove generacije‘, o katerem so pogajanja potekala po začetku veljavnosti Pogodb EU in DEU — Pristojnost za sklenitev sporazuma — Člen 3(1)(e) PDEU — Skupna trgovinska politika — Člen 207(1) PDEU — Trgovina z blagom in storitvami — Tuje neposredne naložbe — Javna naročila — Trgovinski vidiki intelektualne lastnine — Konkurenca — Trgovina s tretjimi državami in trajnostni razvoj — Socialno varstvo delavcev — Varstvo okolja — Člen 207(5) PDEU — Storitve na področju prevoza — Člen 3(2) PDEU — Mednarodni sporazum, ki lahko vpliva na skupna pravila ali spremeni njihovo področje uporabe — Pravila sekundarnega prava Unije na področju svobode opravljanja storitev na področju prometa — Tuje naložbe, ki niso neposredne Člen 2016 PDEU — Sporazum, potreben za uresničitev enega od ciljev Pogodb — Prost pretok kapitala in plačil med državami članicami in tretjimi državami — Nasledstvo pogodb na področju naložb — Nadomestitev sporazumov o naložbah med državami članicami in Republiko Singapur — Institucionalne določbe sporazuma — Reševanje sporov med vlagatelji in državo — Reševanje sporov med pogodbenicama“

V postopku za izdajo mnenja 2/15,

zaradi predloga za izdajo mnenja na podlagi člena 218(11) PDEU, ki ga je 10. julija 2015 vložila Evropska komisija,

SODIŠČE (občna seja)

v sestavi K. Lenaerts, predsednik, A. Tizzano, podpredsednik, R. Silva de Lapuerta, predsednica senata, M. Ilešič (poročevalec), L. Bay Larsen, T. von Danwitz, J. L. da Cruz Vilaça, E. Juhász, predsedniki senatov, M. Berger, A. Prechal, predsednici senatov, M. Vilaras in E. Regan, predsednika senatov, A. Rosas, A. Borg Barthet, J. Malenovský, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, sodniki, C. Toader, sodnica, D. Šváby, E. Jarašiūnas, C.G. Fernlund, C. Vajda, F. Biltgen, sodniki, K. Jürimäe, sodnica, in C. Lycourgos, sodnik,

generalna pravobranilka: E. Sharpston,

sodna tajnica: L. Hewlett, glavna administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave dne 12. in 13. septembra 2016,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Evropsko komisijo U. Wölker, B. De Meester, R. Vidal-Puig in M. Kocjan, agenti,
- za belgijsko vlado J. Van Holm in C. Pochet, agentki,

- za bolgarsko vlado E. Petranova in L. Zaharieva, agentki,
 - za češko vlado M. Smolek, E. Ruffer in M. Hedvábná, agenti,
 - za dansko vlado C. Thorning in M. N. Lyshøj, agenta,
 - za nemško vlado T. Henze, B. Beutler in K. Stranz, agenti,
 - za Irsko E. Creedon in J. Quaney, agentki, skupaj s S. Kingston, BL,
 - za grško vlado G. Karipsiadis, K. Boskovits in S. Chala, agenti,
 - za špansko vlado S. Centeno Huerta in M. Sampol Pucurull, agenta,
 - za francosko vlado G. de Bergues, D. Colas, F. Fize in D. Segoin, agenti,
 - za italijansko vlado G. Palmieri, agentka, skupaj z S. Fiorentinom in C. Colelli, avvocati dello Stato,
 - za ciprsko vlado E. Zachariadou in E. Symeonidou, agentki, skupaj z I. Roussouom, odvetnikom,
 - za latvijsko vlado I. Kalniņš in D. Pelše, agenta,
 - za litovsko vlado D. Kriauciūnas in R. Dzikovič, agenta,
 - za luksemburško vlado A. Germeaux, agent, skupaj z P. Kinschem, odvetnikom,
 - za madžarsko vlado M. Z. Fehér, G. Koós, M. Bóra in M. M. Tátrai, agenti,
 - za malteško vlado A. Buhagiar in J. Ciantar, agentki,
 - za nizozemsko vlado M. K. Bulterman, M. Gijzen, C. Schillemans in J. Langer, agenti,
 - za avstrijsko vlado C. Pesendorfer in M. Klamert, agenta,
 - za poljsko vlado B. Majczyna in A. Miłkowska, agenta,
 - za portugalsko vlado L. Inez Fernandes, M. Figueiredo in J. P. Salgado, agenti,
 - za romunsko vlado R.-H. Radu, R.-M. Mangu, A. Voicu in E. Gane, agenti,
 - za slovensko vlado A. Grum, agentka,
 - za slovaško vlado M. Kianička, agent,
 - za finsko vlado J. Heliskoski, agent,
 - za vlado Združenega kraljestva M. Holt, agent, skupaj z D. Beardom, QC, in G. Facenno, barrister,
 - za Evropski parlament R. Passos, A. Neergaard, A. Auersperger Matic in J. Etienne, agenti,
 - za Svet Evropske unije S. Boelaert, R. Wiemann in B. Driessen, agenti,
- po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 21. decembra 2016

izdaja naslednje

Mnenje

I – Predlog za izdajo mnenja

1. Evropska komisija je na Sodišče vložila ta predlog za izdajo mnenja:
„Ali ima Evropska unija potrebno pristojnost, da sama sklene in podpiše Sporazum o prosti trgovini z Republiko Singapur? Natančneje:
 - Katere določbe sporazuma spadajo v izključno pristojnost Unije?
 - Katere določbe sporazuma spadajo v deljeno pristojnost Unije?
 - Ali katera določba sporazuma spada v izključno pristojnost držav članic?“
2. Komisija je predlogu za izdajo mnenja priložila besedilo sporazuma, kakor je bil predviden 10. julija 2015, ko je bil ta predlog vložen.

II – Predvideni sporazum

3. Komisija je 8. decembra 2006 na Svet Evropskih skupnosti naslovila priporočilo, da bi jo ta pooblastil, naj začne pogajanja za sklenitev sporazuma o prosti trgovini z državami Zveze držav jugovzhodne Azije (ASEAN). Svet je temu priporočilu ugodil.
4. V pooblastilu za pogajanja, ki ga je Svet tako izdal, je bilo določeno, da lahko Svet, če sklenitev skupnega sporazuma z vsemi državami članicami ASEAN ne bi bila mogoča, Komisijo pooblasti, naj opravi dvostranska pogajanja.
5. Svet je tako 22. decembra 2009 Komisijo pooblastil za dvostranska pogajanja z Republiko Singapur.
6. Pogajanja s to tretjo državo so se začela marca 2010 in so potekala ob posvetovanju z Odborom za trgovinsko politiko, ki je opravljal funkcijo posebnega odbora, ki ga je na podlagi člena 207(3) in člena 218(4) PDEU določil Svet.
7. Komisija je februarja 2011 na Svet naslovila priporočilo za spremembo pogajalskih smernic, da bi se vanje vključila zaščita naložb. Svet je septembra 2011 odločil, da se smernice tako dopolnijo.
8. Decembra 2012 so se končala pogajanja o vseh poglavjih razen o poglavju o zaščiti naložb. Pogajanja o tem zadnjem poglavju so se končala oktobra 2014.
9. Komisija je 26. junija 2015 obvestila Odbor za trgovinsko politiko, da je bil predvideni sporazum parafiran.
10. Predvideni sporazum vsebuje 17 poglavij:
 - poglavje I določa vsebino in cilje sporazuma ter vsebuje vse splošne opredelitve;
 - poglavje II se nanaša na uvoz in izvoz blaga;
 - poglavje III se nanaša na protidampinške ukrepe, izravnalne ukrepe in zaščitne ukrepe;

- poglavji IV in V se nanašata na netarifne ovire za trgovino z blagom, ki izhajajo iz tehničnih predpisov ter sanitarnih in fitosanitarnih ukrepov;
 - poglavje VI vsebuje določbe s področja carin;
 - poglavje VII se nanaša na netarifne ovire za trgovino in naložbe na področju proizvodnje energije iz obnovljivih virov;
 - poglavje VIII se nanaša na storitve, ustanovitev podjetij in elektronsko poslovanje;
 - poglavje IX se nanaša na naložbe;
 - poglavje X se nanaša na javna naročila;
 - poglavje XI se nanaša na intelektualno lastnino;
 - poglavje XII se nanaša na konkurenco;
 - poglavje XIII se nanaša na trgovino in trajnostni razvoj;
 - v poglavju XIV so določena pravila preglednosti, ki veljajo za področja, zajeta z drugimi poglavji;
 - s poglavjema XV in XVI se ustanavlja mehanizem reševanja sporov in mehanizem mediacije; in
 - s poglavjem XVII se ustanavlja Odbor za trgovino in več specializiranih odborov. To poglavje vsebuje tudi splošne in končne določbe.
11. Zaradi nesoglasij, ki so bila izražena med posvetovanjem v Odboru za trgovinsko politiko o vrsti pristojnosti Unije za sklenitev predvidenega sporazuma, je Komisija vložila ta predlog za izdajo mnenja.

III – Preudarki Komisije v predlogu za izdajo mnenja

12. Komisija meni, da ima Unija izključno pristojnost za podpis in sklenitev predvidenega sporazuma.
13. Najprej trdi, da vse določbe tega sporazuma, razen tistih, ki se nanašajo na čezmejne prevozne storitve in tuje naložbe, ki niso neposredne, spadajo na področje skupne trgovinske politike, kot je opredeljena v členu 207(1) PDEU, in zato v izključno pristojnost Unije na podlagi člena 3(1)(e) PDEU.
14. Poleg tega trdi, da glede na pravila sekundarnega prava Unije, ki veljajo na področju čezmejnih prevoznih storitev, te storitve spadajo v izključno pristojnost Unije iz člena 3(2) PDEU.
15. V zvezi s tem Komisija med drugim navaja:
- Uredbo Sveta št. 4055/86 z dne 22. decembra 1986 o uporabi načela svobode opravljanja storitev v pomorskem prometu med državami članicami ter med državami članicami in tretjimi državami (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 6, zvezek 1, str. 174);
 - Uredbo (ES) št. 1071/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. oktobra 2009 o skupnih pravilih glede pogojev za opravljanje dejavnosti cestnega prevoznika in o razveljavitvi Direktive Sveta 96/26/ES (UL 2009, L 300, str. 51);

- Uredbo (ES) št. 1072/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. oktobra 2009 o skupnih pravilih za dostop do trga mednarodnega cestnega prevoza blaga (UL 2009, L 300, str. 72);
 - Uredbo (ES) št. 1073/2009 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. oktobra 2009 o skupnih pravilih za dostop do mednarodnega trga avtobusnih prevozov in spremembi Uredbe (ES) št. 561/2006 (UL 2009, L 300, str. 88) in
 - Direktivo 2012/34/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 21. novembra 2012 o vzpostavitvi enotnega evropskega železniškega območja (UL 2012, L 343, str. 32).
16. Nazadnje meni, da ima Unija tudi v delu, v katerem se predvideni sporazum nanaša na tuje naložbe, ki niso neposredne, izključno pristojnost na podlagi člena 3(2) PDEU, zaradi na eni strani prepletenosti med zavezami iz tega sporazuma glede teh naložb in na drugi strani prepovedi omejitev pretoka kapitala in plačil med državami članicami in tretjimi državami iz člena 63 PDEU.

IV – Povzetek glavnih stališč, predloženih Sodišču

17. Evropski parlament poudarja, da je predvideni sporazum eden prvih dvostranskih sporazumov o prosti trgovini, imenovanih sporazumi „nove generacije“, in sicer sporazum o trgovini, ki poleg tradicionalnih določb o zniževanju carin in zmanjševanju netarifnih ovir, ki vplivajo na trgovino z blagom in storitvami, vsebuje določbe z različnih področij, povezanih s trgovino, kot so varstvo intelektualne lastnine, naložbe, javna naročila, konkurenca in trajnostni razvoj.
18. Glede na besedilo določb Pogodb EU in DEU o zunanjem delovanju Unije na splošno in zlasti o skupni trgovinski politiki Parlament navaja, da se strinja z ugotovitvami Komisije, in tako kot ta meni, da spada predvideni sporazum v izključno pristojnost Unije.
19. Nasprotno pa Svet in vse države članice, ki so Sodišču predložile stališča, trdijo, da nekatere določbe predvidenega sporazuma ne spadajo v izključno pristojnost Unije. Sporazum naj bi imel značilnosti „mešanega sporazuma“.
20. Določbe v zvezi s področjem prometa, ki so v poglavju VIII predvidenega sporazuma, naj bi spadale v skupno prometno politiko. V nasprotju s trditvami Komisije in Parlamenta naj večina teh določb ne bi mogla „vplivati na skupna pravila ali spremeniti njihovega področja uporabe“ v smislu člena 3(2) PDEU. Te določbe naj zato ne bi spadale v izključno pristojnost Unije iz te določbe Pogodbe DEU, temveč v pristojnost, ki si jo delita Unija in države članice na podlagi člena 4(2)(g) PDEU.
21. V zvezi s tem poglavjem VIII sporazuma se Irska sklicuje na Protokol (št. 21) o stališču Združenega kraljestva in Irske glede območja svobode, varnosti in pravice, priložen k Pogodbama EU in DEU. Navedeno poglavje naj bi vplivalo na ta protokol.
22. Določbe s področja varstva okolja, socialnega varstva in varstva intelektualne lastnine, ki so v poglavjih VII, XI in XIII predvidenega sporazuma, po mnenju Sveta in držav članic, ki so Sodišču predložile stališča, spadajo v pristojnosti, ki si jih na teh področjih delijo Unija in države članice. Te določbe naj ne bi bile posebna zveza z mednarodno trgovino. V zvezi s tem naj bi bilo sklicevanje v teh poglavjih na mednarodne konvencije, ki niso neposredno povezane s trgovino, ilustrativno.
23. Predvideni sporazum naj bi poleg tega vseboval določbe, ki spadajo v pristojnosti, ki jih imajo samo države članice.
24. To velja med drugim za določbe poglavja XIV tega sporazuma, s katerimi so določena pravila na področju preglednosti, in določbe njegovega poglavja IX v delu, v katerem se nanašajo na tuje naložbe, ki niso neposredne.

25. V zvezi s tem Svet in države članice, ki so Sodišču predložile stališča, navajajo, da se s Pogodbo DEU Uniji ne podeljuje nobena pristojnost na področju naložb, ki niso „neposredne naložbe“. Dodajajo, da v nasprotju s trditvami Komisije „skupna pravila“ v smislu člena 3(2) PDEU niso pravila primarnega prava Unije, kot je člen 63 PDEU. Trditve Komisije naj ne bi bile v skladu s sodno prakso Sodišča na področju implicitnih zunanjih pristojnosti Unije.
26. Svet v utemeljitev svojih trditev v zvezi z neobstojem izključne pristojnosti Unije glede poglavja IX predvidenega sporazuma navaja nekatere določbe tega poglavja, ki po njegovem mnenju očitno spadajo v pristojnost držav članic, kot so določbe v zvezi z javnim redom, javno varnostjo in drugimi javnimi interesi, obdavčevanjem, odškodninami v primeru uničenja naložb s strani oboroženih sil, izjemami od prostega pretoka sredstev, ki so utemeljene na podlagi zakonodaje o kaznivih dejanjih, socialni varnosti in upokojevanju, razlastitvijo ter v zvezi z nadomestitvijo dvostranskih sporazumov o naložbah, ki so jih sklenile države članice in Republika Singapur, s predvidenim sporazumom.
27. Svet in nekatere države članice, ki so Sodišču predložile stališča, poleg tega navajajo, da se poglavje IX predvidenega sporazuma nanaša le na zaščito naložb in ne na njihovo dopustitev. Iz tega naj bi sledilo, da se to poglavje sicer nanaša na tuje neposredne naložbe, vendar ga ne more odobriti Unija sama. Ker naj zaščita naložb ne bi bila posebej povezana z mednarodno trgovino, naj ne bi spadala v skupno trgovinsko politiko.

V – Stališče Sodišča

28. V skladu s členom 196(2) Poslovnika Sodišča in ustaljeno sodno prakso (glej med drugim mnenje 1/03 (Nova Luganska konvencija) z dne 7. februarja 2006, EU:C:2006:81, točka 112 in navedena sodna praksa) se predlog za izdajo mnenja na podlagi člena 218(11) PDEU lahko nanaša tako na vprašanje, ali je predvideni sporazum združljiv z določbami Pogodb, kot tudi na vprašanje, ali je Unija ali katera od institucij Unije pristojna za sklenitev tega sporazuma.
29. V obravnavanem primeru se predlog za izdajo mnenja nanaša na vprašanje, ali lahko predvideni sporazum podpiše in sklene Unija sama ali ga, nasprotno, mora podpisati in skleniti tako Unija kot vsaka od njenih držav članic (tako imenovani „mešani“ sporazum).
30. To mnenje Sodišča se zato nanaša le na vrsto pristojnosti Unije za podpis in sklenitev predvidenega sporazuma. Nikakor ne vpliva na vprašanje, ali je vsebina določb tega sporazuma združljiva s pravom Unije.
31. Po tej uvodni pojasnitvi je treba proučiti, ali določbe predvidenega sporazuma spadajo v izključno pristojnost Unije, ali v pristojnost, ki si jo delijo Unija in države članice, ali v izključno pristojnost držav članic.
32. Glede na predmet in cilja predvidenega sporazuma, ki sta v skladu z njegovima členoma 1.1 in 1.2 „vzpostavitev območja proste trgovine“ in „liberalizirati in olajšati trgovino in naložbe med pogodbenicama“, je treba najprej proučiti, v kolikšnem obsegu določbe tega sporazuma spadajo v izključno pristojnost Unije iz člena 3(1)(e) PDEU v zvezi s skupno trgovinsko politiko.

Pristojnost iz člena 3(1)(e) PDEU

33. V skladu s členom 3(1)(e) PDEU ima Unija izključno pristojnost na področju skupne trgovinske politike.

34. V skladu s členom 207(1) PDEU ta politika „temelji na enotnih načelih, zlasti glede sprememb carinskih stopenj, sklenitve sporazumov o carinskih tarifah in trgovini, ki se nanašajo na trgovino z blagom in storitvami, trgovinske vidike pravic intelektualne lastnine, tuje neposredne naložbe, doseganje enotnosti pri ukrepih liberalizacije, izvozno politiko in ukrepe trgovinske zaščite, na primer pri dampingu ali subvencijah. Skupna trgovinska politika se izvaja v okviru načel in ciljev zunanjega delovanja Unije.“
35. Iz te določbe, zlasti iz njenega drugega stavka, ki določa, da je skupna trgovinska politika del „zunanjega delovanja Unije“, je razvidno, da je ta politika povezana s trgovino s tretjimi državami (sodbi z dne 18. julija 2013, Daiichi Sankyo in Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, točka 50, in z dne 22. oktobra 2013, Komisija/Svet, C-137/12, EU:C:2013:675, točka 56).
36. V zvezi s tem je ustaljena sodna praksa, da samo okoliščina, da ima lahko akt Unije, kot je sporazum, ki ga je ta sklenila, nekatere posledice za trgovino z eno ali več tretjimi državami, ne zadostuje za sklep, da je treba ta akt uvrstiti v skupino aktov, ki spadajo v skupno trgovinsko politiko. Nasprotno pa akt Unije spada v to politiko, če se nanaša posebej na to trgovino, tako da je v bistvu namenjen spodbujanju, olajševanju ali urejanju te trgovine in ima neposredne in takojšnje učinke nanjo (glej zlasti sodbi z dne 18. julija 2013, Daiichi Sankyo in Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, točka 51, in z dne 22. oktobra 2013, Komisija/Svet, C-137/12, EU:C:2013:675, točka 57, ter mnenje 3/15 (Marakeška pogodba o dostopu do objavljenih del) z dne 14. februarja 2017, EU:C:2017:114, točka 61).
37. Iz tega sledi, da le tisti deli predvidenega sporazuma, ki so posebna zveza – v zgoraj navedenem smislu – s trgovino med Unijo in Republiko Singapur, spadajo na področje skupne trgovinske politike.
38. Torej je treba preveriti, ali so zaveze v navedenem sporazumu namenjene spodbujanju, olajševanju ali urejanju te trgovine in imajo neposreden in takojšen učinek nanjo.
39. Zaveze v navedenem sporazumu se nanašajo, prvič, na dostop do trga, drugič, na zaščito naložb, tretjič, na varstvo intelektualne lastnine, četrtič, na konkurenco, in petič, na trajnostni razvoj.

Zaveze v zvezi z dostopom do trga

40. Poglavje II predvidenega sporazuma, naslovljeno „Nacionalna obravnava in dostop do trga za blago“, določa, da vsaka pogodbenica blago iz druge pogodbenice obravnava nediskriminatorno in da glede na specifične zaveze, priložene k temu poglavju, zmanjša ali odpravi svoje carine na uvoz ali izvoz. Določa tudi, da se vsaka pogodbenica vzdrži sprejetja ali ohranitve necarinskih omejitev za uvoz in izvoz blaga.
41. To poglavje torej vsebuje zaveze „o carinskih tarifah in trgovini, ki se nanašajo na trgovino z blagom“, v smislu člena 207(1) PDEU. Zato spada v izključno pristojnost Unije na podlagi člena 3(1)(e) PDEU.
42. V poglavju III predvidenega sporazuma, naslovljenem „Trgovinska ukrepi“, so določena posebna pravila, v skladu s katerimi lahko vsaka pogodbenica – če so izpolnjene zahteve, ki izhajajo iz pravil Svetovne trgovinske organizacije (STO) – sprejme protidampinške in izravnalne ukrepe ter globalne zaščitne ukrepe glede uvoza iz druge pogodbenice.
43. To poglavje se torej nanaša na „ukrepe trgovinske zaščite“ v smislu člena 207(1) PDEU. Zato tudi to poglavje spada v izključno pristojnost Unije iz člena 3(1)(e) PDEU.
44. V poglavjih IV in V, naslovljenih „Tehnične ovire v trgovini“ in „Sanitarni in fitosanitarni ukrepi“, so določena pravila, ki vsaki pogodbenici dovoljujejo, da v skladu s pravili STO uporabi svoje tehnične in sanitarne standarde, hkrati pa je njihov namen čim bolj zmanjšati ovire za trgovino z blagom med pogodbenicama, ki bi se pojavile pri tem. Iz navedenih poglavij zlasti izhaja, da morajo po eni strani

proizvodi, ki jih izvozi ena pogodbenica, ustrezati standardom, ki jih sprejme pogodbenica, ki jih uvaža, in da po drugi strani za proizvode, ki jih zadnjenavedena uvaža, ne smejo veljati diskriminatorni ali nesorazmerni standardi v primerjavi s tistimi, ki veljajo za njene proizvode.

45. Poseben namen teh poglavij IV in V je torej olajševanje trgovine z blagom med Unijo in Republiko Singapur. Poleg tega določbe in posebne zaveze, ki so jim priložene, pomembno lajšajo pogoje uvoza tega blaga in lahko zato neposredno in takoj vplivajo na mednarodno trgovino. Ti poglavji zato izpolnjujeta merila, na katera je bilo opozorjeno v točki 36 tega mnenja, in spadata v izključno pristojnost Unije na podlagi člena 3(1)(e) PDEU.
46. Poglavlje VI predvidenega sporazuma, naslovljeno „Olajševanje carine in trgovine“, določa, da bo zakonodaja vsake pogodbenice na področju carin nediskriminatorna ter da pristojbine in takse, uvedene za storitve v zvezi z uvozom ali izvozom tega blaga, ne bodo presegle približnih stroškov teh storitev. Poleg tega pogodbenici zavezuje k poenostavitvi – po možnosti s storitvijo „vse na enem mestu“ – zahtev in formalnosti v zvezi s sprostitvijo, carinjenjem, pretovarjanjem in tranzitom. Poleg tega določa, da se ponudi možnost predhodne obdelave in prejema vnaprejšnje odločbe.
47. Bistvo tega poglavja je urejanje in olajševanje trgovine z blagom med pogodbenicama.
48. Poleg tega je njegov neposreden in takojšen učinek, da postane trgovina z blagom med Unijo in Republiko Singapur bolj tekoča in cenejša. Zato izpolnjuje merila, na katera je bilo opozorjeno v točki 36 tega mnenja, in spada v izključno pristojnost Unije na podlagi člena 3(1)(e) PDEU.
49. Medtem ko se poglavja od II do VI predvidenega sporazuma nanašajo na trgovino z blagom med Unijo in Republiko Singapur, je trgovina s storitvami med pogodbenicama urejena v poglavju VIII tega sporazuma.
50. To poglavje VIII, naslovljeno „Storitve, ustanovitev podjetij in elektronsko poslovanje“, vsebuje zaveze vsake od pogodbenic, da v korist gospodarskih subjektov druge pogodbenice zmanjša ovire za čezmejno opravljanje storitev, ustanovitev podjetij in začasno prisotnost fizičnih oseb.
51. Navedeno poglavje iz svojega področja uporabe izključuje državljanstvo, prebivališče, zaposlitve za nedoločen čas in, na splošno, dostop do trga delovne sile ter vsako od pogodbenic zavezuje, naj storitve, ustanovitev podjetij in podjetnike druge pogodbenice ne obravnava manj ugodno kot podobne svoje storitve, ustanovitev podjetij in podjetnike ob upoštevanju podrobnih pravil in omejitev, natančneje določenih v seznamu specifičnih zavez iz sporazuma, ter splošnih izjem, določenih s tem sporazumom.
52. Iz tega sledi, da je bistveni namen poglavja VIII predvidenega sporazuma, da v nekem obsegu singapurski trg odpre ponudnikom storitev iz Unije in obratno. Tako je njegov namen spodbujanje, olajševanje in urejanje trgovine.
53. Zaveze v zvezi z dostopom do trga, vsebovane v tem poglavju, so poleg tega take, da neposredno in takoj vplivajo na trgovino s storitvami med Unijo in Republiko Singapur. Ta ugotovitev, kot je generalna pravobranilka navedla v točkah 204 in 205 sklepnih predlogov, v nasprotju s trditvami nekaterih držav članic, ki so Sodišču predložile stališča, velja za vse člene tega poglavja, vključno s tistimi, ki se nanašajo na finančne storitve in na vzajemno priznavanje poklicnih kvalifikacij.
54. Poleg tega, kot je Sodišče že navedlo, vse štiri oblike opravljanja storitev, ki ustrezajo klasifikaciji, ki jo uporablja STO, in sicer ponudba storitev z ozemlja ene članice STO na ozemlje druge članice (način 1), ponudba storitev na ozemlju ene članice uporabniku storitev iz druge članice (način 2), ponudba storitev ponudnika iz ene članice s tržno prisotnostjo na ozemlju druge članice (način 3) in ponudba storitev ponudnika iz ene članice s prisotnostjo fizičnih oseb iz te članice na ozemlju druge članice (način 4), spadajo v skupno trgovinsko politiko (mnenje 1/08 (Sporazum o spremembi liste specifičnih

zavez na podlagi GATS) z dne 30. novembra 2009, EU:C:2009:739, točke 4, 118 in 119). To razlago, ki je bila podana, ko je Sodišče proučilo pristojnost Skupnosti za sodelovanje pri sklenitvi sporazumov, na katere se je nanašal člen 133 ES, in ki se je zato nanašala na pojem „trgovina s storitvami“ iz tega člena Pogodbe ES, je mogoče prenesti na pojem „trgovina s storitvami“ iz člena 207(1) PDEU, katerega vsebina je v bistvu enaka.

55. Zato ni treba razlikovati med določbami poglavja VIII predvidenega sporazuma, ki se nanašajo na ponujanje čezmejnih storitev (storitve „načina 1“ in „načina 2“ v smislu klasifikacije vrst ponujanja storitev, ki jo uporablja STO), in določbami tega poglavja, ki se nanašajo na ponujanje storitev z ustanovitvijo podjetja (storitve „načina 3“) ali s prisotnostjo fizičnih oseb (storitve „načina 4“).
56. Ne glede na navedeno pa pristojnost Unije za odobritev poglavja VIII predvidenega sporazuma ne more izhajati le iz člena 3(1)(e) PDEU.
57. To poglavje se namreč med drugim nanaša na ponujanje storitev na področju prevoza. To področje je izključeno iz skupne trgovinske politike s členom 207(5) PDEU, ki določa, da za pogajanja in sklepanje „mednarodnih sporazumov na področju prevoza“ velja „naslov VI tretjega dela [PDEU] [...]“. Ta naslov se nanaša na skupno prometno politiko.
58. Sodišče, ki je bilo pozvano, naj razloži člen 133(6), tretji pododstavek, ES, je poudarilo, da je namen te določbe glede mednarodne trgovine s prevoznimi storitvami ohraniti načelno vzporednost med notranjo pristojnostjo Unije, ki se izvaja z enostranskim sprejetjem pravil Unije, in zunanjo pristojnostjo, ki se izvaja s sklepanjem mednarodnih sporazumov, pri čemer prva in druga pristojnost ostajata kot prej v naslovu Pogodbe, ki se nanaša posebej na skupno prometno politiko (mnenje 1/08 (Sporazum o spremembi liste specifičnih zavez na podlagi GATS) z dne 30. novembra 2009, EU:C:2009:739, točka 164).
59. Člen 207(5) PDEU v bistvu ustreza členu 133(6), tretji pododstavek, ES. Poleg tega niti iz Pogodbe DEU niti iz podatkov o nastanku, sistematiki ali namenu te pogodbe ne izhaja, da je bil namen njenih avtorjev spremeniti razdelitev pristojnosti med Unijo in državami članicami glede pogajanj o mednarodnih sporazumih o trgovini na področju prevoza ali za njihovo sklepanje.
60. Stališče Komisije, da je področje prevoza v skladu s členom 207(5) PDEU izključeno iz skupne trgovinske politike samo v delu, v katerem se nanaša na čezmejno ponujanje storitev, in sicer storitev načina 1 in 2, ni utemeljeno. Tako stališče je namreč v nasprotju z besedilom te določbe, ki iz te politike v celoti izključuje „mednarodne sporazume na področju prevoza“.
61. Ob upoštevanju področja uporabe člena 207(5) PDEU je treba dalje ugotoviti, katere zaveze iz poglavja VIII predvidenega sporazuma so v skladu s to določbo izključene iz skupne trgovinske politike. Za to je treba upoštevati sodno prakso, v skladu s katero pojem storitve „na področju prevoza“ ne obsega le storitev prevoza kot takih, temveč tudi druge storitve, če so neločljivo povezane s fizičnim dejanjem premikanja oseb ali blaga z enega kraja na drugega s prevoznim sredstvom (glej v tem smislu sodbo z dne 15. oktobra 2015, Grupo Itevelesa in drugi, C-168/14, EU:C:2015:685, točki 45 in 46).
62. V obravnavanem primeru so storitve, ki obsegajo premikanje oseb ali blaga z enega kraja na drugega, našteje v točki 11 dodatkov 8-A-1 in 8-B-1 ter v točki 16 dodatkov 8-A-2 in 8-A-3 k prilogam k poglavju VIII predvidenega sporazuma. Nanašajo se na mednarodni pomorski prevoz, železniški prevoz, cestni prevoz in prevoz po celinskih plovnihih poteh, medtem ko se ta sporazum ne nanaša na storitve nacionalnega in mednarodnega zračnega prevoza, kot je določeno v njegovih členih 8.3(c) in 8.9(e).

63. Storitve, ki so neločljivo povezane s storitvami pomorskega, železniškega in cestnega prevoza ter prevoza po celinskih plovniških poteh, so našteje v točki 12 dodatkov 8-A-1 in 8-B-1 ter v točki 17 dodatkov 8-A-2 in 8-A-3.
64. „[S]toritve popravil in vzdrževanja zrakoplovov, med katerimi je zrakoplov umaknjen iz prometa“, „prodaja in trženja storitev zračnega prometa“ ter „storitve računalniškega sistema za rezervacije“ so drugače od storitev zračnega prevoza v členih 8.3 in 8.9 predvidenega sporazuma navedene kot vključene v področje uporabe poglavja VIII tega sporazuma.
65. Te storitve popravil in vzdrževanja zrakoplovov ter prodaje in trženja storitev zračnega prometa v dodatkih k prilogam k temu poglavju niso vsebovane v točkah, v katerih so našteje pomožne storitve na področju prevoza, temveč so razvrščene kot „komercialne storitve“, ki so zunaj tega področja.
66. V zvezi s tem je treba poudariti, da niti storitve „popravil in vzdrževanja zrakoplovov, med katerimi je zrakoplov umaknjen iz prometa“, niti storitve prodaje, trženja ali rezervacije storitev zračnega prevoza, pa naj jih opravijo potovalne agencije ali drugi komercialni ponudniki, niso neločljivo povezane s storitvami prevoza v smislu, ki je bil natančneje pojasnjen s sodno prakso, navedeno v točki 61 tega mnenja.
67. Namreč, prvič, „storitve popravil in vzdrževanja zrakoplovov, med katerimi je zrakoplov umaknjen iz prometa“, so kvečjemu oddaljeno povezane s premikanjem oseb ali blaga z enega kraja na drugega. Drugič, v zvezi s storitvami prodaje, trženja ali rezervacije storitev zračnega prevoza je iz uvodne izjave 33 Direktive 2006/123/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2006 o storitvah na notranjem trgu (UL 2006, L 376, str. 36) razvidno, da storitve, ki so zajete s to direktivo, katere pravna podlaga sta člen 47(2) ES in člen 55 te pogodbe, vključujejo tudi potovalne agencije, ki so glavni spodbujevalci takih storitev.
68. Ker za „storitve popravil in vzdrževanja zrakoplovov, med katerimi je zrakoplov umaknjen iz prometa“, „prodajo in trženje storitev zračnega prometa“ ter „storitve računalniškega sistema za rezervacije“ zato ne velja člen 207(5) PDEU, so te storitve del storitev, na katere se nanaša odstavek 1 tega člena.
69. Iz točk od 50 do 68 tega mnenja je razvidno, da poglavje VIII predvidenega sporazuma spada v skupno trgovinsko politiko, razen v delu, v katerem se v njem vsebovane zaveze nanašajo na storitve, našteje v točkah 11 in 12 dodatkov 8-A-1 in 8-B-1 ter v točkah 16 in 17 dodatkov 8-A-2 in 8-A-3 k prilogam k temu poglavju.
70. Vprašanje, ali ima za zadnjenavedene zaveze Unija izključno pristojnost na podlagi drugih določb Pogodbe DEU, tako da bi lahko sama odobrila poglavje VIII predvidenega sporazuma, je proučeno v točkah od 168 do 217 tega mnenja.
71. Nazadnje, dostop do trga Unije in do singapurskega trga za blago in storitve iz druge pogodbenice urejajo tudi določbe poglavij VII in X predvidenega sporazuma.
72. Namen poglavja VII tega sporazuma, ki je naslovljeno „Netarifne ovire za trgovino in naložbe v proizvodnjo energije iz obnovljivih virov“, je urejati in olajšati dostop do trga v sektorju proizvodnje energije iz nefosilnih in obnovljivih virov.
73. To poglavje, ki ne vsebuje nobene okoljske določbe v zvezi s tem, namreč določa, da nobena pogodbenica ne sprejme ukrepov, ki zahtevajo sklepanje partnerstev z lokalnimi podjetji v tem sektorju, da zagotovi, da so vsa pravila v zvezi s postopki za odobritev, certificiranje in izdajanje dovoljenj nediskriminatorna za subjekte druge pogodbenice, in da mora sprejeti izjave o skladnosti, ki jih izda druga pogodbenica.

74. To poglavje, katerega namen je odpreti trg vsake od pogodbenic, lahko tudi neposredno in takoj vpliva na trgovino z blagom in storitvami med Unijo in Republiko Singapur v navedenem sektorju v smislu sodne prakse, ki je navedena v točki 36 tega mnenja. Zato spada v izključno pristojnost Unije na podlagi člena 3(1)(e) PDEU.
75. Poglavje 10 predvidenega sporazuma, naslovljeno „Javna naročila“, vsebuje zaveze, s katerimi vsaka pogodbenica ponudnikom blaga in storitev iz druge pogodbenice zagotavlja obravnavo, ki ni nič manj ugodna od obravnave, ki jo zagotavlja svojim subjektom pri javnih naročilih za potrebe javnih organov. Vsebuje tudi širok nabor pravil, katerih namen je urejati javna naročila v Singapurju in Uniji, tako da določa, da se ta naročila lahko dodelijo šele po izvedbi postopka oddaje javnega naročila, ki obsega celotno obvestilo o javnem naročilu, do katerega so morali imeti kandidati lahek dostop, in ustrezne pogoje za sodelovanje in izbiro.
76. Poseben namen tega poglavja je zato določitev podrobnih pravil, v skladu s katerimi lahko gospodarski subjekti vsake pogodbenice sodelujejo pri postopkih oddaje javnega naročila, ki jih organizira javni organ druge pogodbenice. Poleg tega, ker ta podrobna pravila temeljijo na upoštevanju nediskriminatornega dostopa, preglednosti in učinkovitosti, lahko neposredno in takoj vplivajo na trgovino s storitvami med pogodbenicama.
77. Poglavje X predvidenega sporazuma zato spada v izključno pristojnost Unije na podlagi člena 3(1)(e) PDEU, vendar ob upoštevanju izjeme, ki je navedena v točki 69 tega mnenja, glede storitev, naštetih v točkah 11 in 12 dodatkov 8-A-1 in 8-B-1 ter v točkah 16 in 17 dodatkov 8-A-2 in 8-A-3 k prilogam k poglavju VIII predvidenega sporazuma. Vrsta pristojnosti Unije za odobritev zavez, ki se nanašajo na javna naročila storitev mednarodnega pomorskega prevoza, železniškega prevoza, cestnega prevoza in prevoza po celinskih plovni poteh ter na javna naročila storitev, ki so neločljivo povezane s temi storitvami prevoza, je proučena v točkah od 219 do 224 tega mnenja.

Zaveze v zvezi z zaščito naložb

78. Kot je določeno v členu 9.1 predvidenega sporazuma, se njegovo poglavje IX nanaša na „vsako vrsto sredstev, ki imajo lastnosti naložbe, vključno z lastnostmi, kot so kapitalska obveznost ali obveznost drugih virov, pričakovanje zaslužka ali dobička, prevzemanje tveganja ali določeno trajanje“, če je to sredstvo „bodisi neposredno ali posredno v lasti bodisi neposredno ali posredno pod nadzorom [fizične ali pravne osebe iz] ene pogodbenice na ozemlju druge pogodbenice“.
79. Iz tega člena je razvidno, da se navedeno poglavje nanaša tako na neposredne naložbe kot na vse druge vrste naložb.
80. V zvezi z neposrednimi naložbami je ustaljena sodna praksa, da mednje spadajo naložbe vseh vrst fizičnih ali pravnih oseb, ki služijo za vzpostavitev ali ohranjanje trajnih in neposrednih povezav med osebo, ki je zagotovila kapital, in podjetjem, ki je dobilo ta kapital za izvajanje gospodarske dejavnosti. Udeležba v takem podjetju v obliki delniške družbe je neposredna naložba, če delnice, ki jih ima delničar, temu dajejo možnost učinkovito sodelovati pri upravljanju te družbe ali pri nadzoru nad njo (glej med drugim sodbi z dne 12. decembra 2006, *Test Claimants in the FII Group Litigation*, C-446/04, EU:C:2006:774, točki 181 in 182, z dne 26. marca 2009, *Komisija/Italija*, C-326/07, EU:C:2009:193, točka 35, in z dne 24. novembra 2016, *SECIL*, C-464/14, EU:C:2016:896, točki 75 in 76).
81. Člen 207(1) PDEU določa, da akti Unije na področju „tujih neposrednih naložb“ spadajo na področje skupne trgovinske politike.

82. Iz tega sledi, da ima Unija izključno pristojnost na podlagi člena 3(1)(e) PDEU za odobritev kakršnih koli zavez do tretjih držav v zvezi z naložbami, ki jih opravijo fizične ali pravne osebe te tretje države v Uniji in obratno, ki dajejo možnost učinkovite udeležbe pri upravljanju družbe, ki opravlja gospodarsko dejavnost, ali nadzora nad njo.
83. To, da so avtorji Pogodbe DEU v členu 207(1) PDEU uporabili izraz „tuje neposredne naložbe“, nedvoumno kaže na njihovo voljo, da v skupno trgovinsko politiko ne vključijo drugih tujih naložb. Zato je treba šteti, da zaveze do drugih držav, ki se nanašajo na te zadnjenavedene naložbe, ne spadajo v izključno pristojnost Unije na podlagi člena 3(1)(e) PDEU.
84. Taka omejitev področja uporabe skupne trgovinske politike glede tujih naložb odraža dejstvo, da lahko vsak akt Unije, s katerim se spodbuja, lajša ali ureja to, da fizična ali pravna oseba iz tretje države v Uniji – in obratno – sodeluje pri upravljanju ali nadziranju družbe, ki opravlja ekonomsko dejavnost, lahko neposredno in takoj vpliva na trgovino med to tretjo državo in Unijo, medtem ko take posebne zveze s to trgovino ni v zvezi z naložbami, ki ne vodijo do takega sodelovanja.
85. Svet in nekatere države članice, ki so Sodišču predložile stališča, trdijo, da poglavje IX predvidenega sporazuma tudi v delu, v katerem se nanaša na neposredne naložbe, ne more spadati v skupno trgovinsko politiko, saj se to poglavje nanaša le na zaščito teh naložb in ne na njihovo dopustitev.
86. Res je, kot so poudarili udeleženci tega postopka, da oddelek A poglavja IX vsebuje le vsebinske določbe tega poglavja in da se ta oddelek, naslovljen „Zaščita naložb“, nanaša le na obravnavo naložb po tem, ko so bile dopuščene v skladu z veljavno zakonodajo bodisi v Singapurju bodisi v Uniji. Okoliščino, da dopustitev naložb ne spada na področje uporabe predvidenega sporazuma, poleg tega potrjuje njegov člen 9.2, ki določa, da se „[t]o poglavje [...] uporablja za [...] naložbe, ki so bile izvedene v skladu s pravom, ki se uporablja [...]“.
87. Vendar ta okoliščina nikakor ne izključuje tega, da pravila, dogovorjena med Unijo in Republiko Singapur na področju zaščite neposrednih naložb, spadajo v skupno trgovinsko politiko, če pomenijo posebno zvezo s trgovino med Unijo in to tretjo državo. Člen 207(1) PDEU na splošno omenja akte Unije na področju „tujih neposrednih naložb“, ne da bi razlikoval glede tega, ali gre za akte, katerih namen je dopustitev navedenih naložb ali njihova zaščita.
88. V obravnavani zadevi zaščita, ki je podeljena s poglavjem IX predvidenega sporazuma, na prvem mestu obsega to, da mora vsaka pogodbenica v skladu s členom 9.3 sporazuma vlagateljem druge pogodbenice nameniti „obravnavo [...], ki ni nič manj ugodna od obravnave, ki jo zagotavlja v podobnih okoliščinah svojim vlagateljem in njihovim naložbam v zvezi z delovanjem, upravljanjem, izvajanjem, vzdrževanjem, uporabo, uživanjem in prodajo naložb ali drugimi oblikami razpolaganja z njihovimi naložbami.“
89. Na drugem mestu obsega obveznost, določeno v členu 9.4 predvidenega sporazuma, da vlagateljem iz druge pogodbenice in njihovim naložbam zagotovi pošteno in pravično obravnavo ter popolno zaščito in varnost, pri čemer ta obravnava, ta zaščita in ta varnost zlasti ne smejo obsegati očitno samovoljnih ravnanj in kakršnega koli nadlegovanja ali prisile, morajo pa obsegati spoštovanje legitimnih pričakovanj vlagateljev in njihovo pravico do učinkovitega sodnega varstva.
90. Na tretjem mestu se zaščita vlagateljev zagotavlja z obveznostjo vsake od pogodbenic, določeno v členu 9.5 predvidenega sporazuma, da vlagatelje iz druge pogodbenice v zvezi z nadomestili za izgube zaradi vojne ali drugega oboroženega spopada, revolucije, izrednih nacionalnih razmer, upora, vstaje ali izgredov, vključno v primeru uničenja naložbe s strani javnega organa ali oboroženih sil obravnava enako kot svoje vlagatelje.

91. Na četrtem mestu predvideni sporazum štiti vlagatelje iz Unije in Republike Singapur pred samovoljno razlastitvijo ali razlastitvijo brez nadomestila na ozemlju druge pogodbenice s tem, da v členu 9.6 določa, da nobena pogodbenica ne nacionalizira ali razlasti zajetih naložb vlagatelja druge pogodbenice oziroma zanje ne uvede ukrepov, enakovrednih nacionalizaciji ali razlastitvi, razen če je ta opravljena v splošnem interesu, v skladu z načelom dolžnega pravnega postopanja, na nediskriminatorni osnovi ter proti takojšnjemu plačilu primerne in učinkovitega nadomestila.
92. Na petem mestu predvideni sporazum v členu 9.7 določa, da se prenosi v zvezi z naložbo, kot so prispevki v kapital za povečanje naložbe in prejetje dividend ali drugih donosov, lahko opravijo brez omejitve v prosto zamenljivi valuti.
93. Na šestem in zadnjem mestu člen 9.8 predvidenega sporazuma vsako od pogodbenic zavezuje, da prizna subrogacije, prenose pravic ali lastništva in odstopa terjatev v zvezi z naložbami, ki jih na njenem ozemlju opravijo fizične ali pravne osebe iz druge pogodbenice.
94. Ta nabor zavez o „ne manj ugodni obravnavi“ in prepovedi samovoljne obravnave – ki se med drugim nanašajo na to, da fizične ali pravne osebe iz vsake od pogodbenic izkoriščajo, povečujejo ali prodajajo deleže v družbah, ki opravljajo gospodarsko dejavnost in so na ozemlju druge pogodbenice – prispeva k pravni varnosti naložbenikov. Namen uvedbe takega pravnega okvira je spodbujanje, olajševanje in urejanje trgovine med Unijo in Republiko Singapur v smislu sodne prakse, ki je navedena v točki 36 tega mnenja.
95. Poleg tega, ker se določbe oddelka A poglavja 9 predvidenega sporazuma nanašajo na neposredne naložbe, lahko neposredno in takoj vplivajo na to trgovino med Unijo in Republiko Singapur, saj se nanašajo na obravnavo deležev podjetnikov iz ene pogodbenice pri upravljanju ali nadzoru družb, ki opravljajo gospodarske dejavnosti na ozemlju druge pogodbenice.
96. Iz tega sledi, da njegove določbe v skladu z merili, navedenimi v točki 36 tega mnenja, pomenijo posebno zvezo z navedeno trgovino.
97. Okoliščina, na katero so opozorili Svet in nekatere države članice, ki so Sodišču predložile stališča, da navedeni oddelek vsebuje določbe, ki državam članicam omogočajo presoditi, ali je uporaba predvidenega sporazuma v skladu z njihovimi razlogi javnega reda, javne varnosti in drugih ciljev, ki so v javnem interesu ali ki se nanašajo na stvarno pravo, kazensko pravo, davčno pravo in socialno varnost, na to ne vpliva.
98. Po eni strani se Svet in navedene države članice glede pristojnosti vsake države članice Unije, da presojuje, ali so v zvezi z njimi ti razlogi in ti drugi cilji ohranjeni, sklicujejo na člen 9.3(3) predvidenega sporazuma, ki tako kot podobne določbe v drugih poglavjih tega sporazuma določa, da se z odstopanjem od obveznosti „nič manj ugodne obravnave“, ki je naložena v odstavkih 1 in 2 tega člena, manj ugodna obravnava lahko uporabi, če ne pomeni prikrite omejitve in je potrebna za ohranitev javnega reda, varstvo javne varnosti ali varstvo katerega izmed drugih javnih interesov, naštetih v navedenem odstavku 3.
99. Svet in te države članice se sklicujejo tudi na člen 9.5 predvidenega sporazuma, ki vlagateljem zagotavlja, da ne bodo manj ugodno obravnavani v zvezi z nadomestili za izgube, nastale zaradi enega od položajev, naštetih v tem členu, med katerimi so tudi vojna, izredne nacionalne razmere in uničenje naložbe s strani javnega organa ali oboroženih sil.
100. V zvezi s tem trdijo, da Unija ne sme sprejemati zavez namesto držav članic na področjih, ki po svoji naravi spadajo v pristojnost, ki pripada izključno njim.

101. Ugotoviti pa je treba, da člen 9.3(3) predvidenega sporazuma ne določa zaveze, temveč možnost uveljavitve izjeme. V skladu s to izjemo bo lahko država članica zaradi nujnih razlogov javnega reda, javne varnosti ali katerega izmed drugih javnih interesov, naštetih v navedenem odstavku 3, singapurske vlagatelj obravnavala manj ugodno od svojih vlagateljev. Ta določba s tem, da dopušča tako izjemo, ne določa nobene mednarodne zaveze na področju javnega reda, javne varnosti ali drugih javnih interesov.
102. Navedeni člen 9.3(3) zahteva, da je kakršno koli manj ugodno obravnavanje singapurskih vlagateljev „potrebno“ in ne pomeni „prikritega omejevanja“. Ti zahtevi omogočata, da se zagotovi, da se zavezi „nič manj ugodne obravnave“ iz člena 9.3(1) in (2) predvidenega sporazuma, ne odvzame polnega učinka. Kot je generalna pravobranilka navedla v točki 335 sklepnih predlogov, je omejitev diskrecijske pravice držav članic, ki izhaja iz odstavka 3, neločljivo povezana z mednarodnim trgovanjem, ki spada v izključno pristojnost Unije. Skupna določba, ki opozarja na te izjeme, zato spada v to pristojnost.
103. Iz tega sledi, da člen 9.3(3) predvidenega sporazuma ne omejuje pristojnosti držav članic na področju javnega reda, javne varnosti in drugih javnih interesov, temveč države članice zavezuje k temu, da svoje pristojnosti izvajajo na način, ki trgovskim zavezam, ki jih je Unija prevzela s členom 9.3(1) in (2) predvidenega sporazuma, ne odvzamejo polnega učinka.
104. Podobna ugotovitev velja za člen 9.5 predvidenega sporazuma. Ta člen ne vpliva na diskrecijsko pravico držav članic glede uporabe njihovih oboroženih sil ali na razglasitev nacionalnih izrednih razmer, temveč je omejen na določitev, da če je pri naložbah prišlo do izgube zaradi enega od položajev, naštetih v tej določbi, morajo za singapurske vlagatelj in vlagatelj iz Unije veljati enaka pravila na področju nadomestil ali odškodnin.
105. Po drugi strani se Svet in države članice, ki so Sodišču predložile stališča, glede določb o stvarnem pravu, kazenskem pravu, davčnem pravu in pravni varnosti sklicujejo na člena 9.6 in 9.7 predvidenega sporazuma. Namen prvega od teh členov je varstvo vlagateljev iz vsake od pogodbenic pred kakršno koli samovoljno razlastitvijo ali razlastitvijo brez nadomestila na ozemlju druge pogodbenice, medtem ko drugi, ki se nanaša na možnost vlagateljev, da brez omejitev opravljajo prenose v zvezi s svojimi naložbami, v odstavku 2 določa, da se „[n]ič v tem členu [...] ne razlaga tako, da bi pogodbenici preprečilo pravično in nediskriminatorno uporabo svojega prava o [...] kriminalnih ali kaznivih dejanjih, [...] socialn[i] varnosti, [...] pokojnin[ah] [...] ali obveznih varčevalnih shemah [in] obdavčenju“.
106. Svet zlasti meni, da spada člen 9.6 predvidenega sporazuma med pristojnosti, ki pripadajo samo državam članicam na področju stvarnega prava. V tem kontekstu navaja člen 345 PDEU, ki določa, da pogodbi v ničemer ne posegata v lastninskopravno ureditev v državah članicah.
107. Kot je Sodišče že navedlo, člen 345 PDEU v zvezi s tem izraža nevtralnost Unije glede lastninskopravnih ureditev, ki obstajajo v državah članicah, vendar ne omogoča, da bi se te ureditve izognile temeljnemu pravilu Unije (glej sodbo z dne 22. oktobra 2013, Essent in drugi, od C-105/12 do C-107/12, EU:C:2013:677, točki 29 in 36). V obravnavanem primeru člen 9.6 predvidenega sporazuma, katerega vsebina je v bistvu povzeta v točki 91 tega mnenja, ne vsebuje nobene zaveze, ki bi se nanašala na lastninskopravno ureditev v državah članicah. Namen tega člena je le urediti morebitne odločitve glede nacionalizacije ali razlastitve, tako da določa omejitve, da bi se vlagateljem zagotovilo, da se taka odločitev sprejme v poštenih pogojih ter ob upoštevanju splošnih načel in temeljnih pravic, zlasti načela prepovedi diskriminacije. Izraža torej preprosto dejstvo, da čeprav lahko države članice svobodno izvajajo svoje pristojnosti na področju stvarnega prava in zato spreminjajo svojo lastninskopravno ureditev, pa morajo vseeno spoštovati ta temeljna načela in pravice.

108. Kar zadeva člen 9.7 predvidenega sporazuma, ta člen ne vsebuje nobene zaveze držav članic v zvezi z njihovim kazenskim pravom, davčnim pravom ali socialno varnostjo, temveč se v bistvu omejuje na določitev, da mora biti v Uniji ali Singapurju kakršna koli uporaba zakonodaje v zvezi s tem za vlagatelja iz druge pogodbenice „pravična in nediskriminatorna“, kot je natančno določeno v odstavku 2 tega člena 9.7.
109. Iz vsega navedenega sledi, da določbe oddelka A poglavja IX predvidenega sporazuma spadajo na področje skupne trgovinske politike v delu, v katerem se nanašajo na tuje neposredne naložbe med Unijo in Republiko Singapur.
110. Vendar ta ugotovitev ne zadostuje za ugotovitev, da je Unija pristojna, da sama odobri ta oddelek poglavja IX. To poglavje se namreč nanaša tudi na tuje naložbe, ki niso neposredne. Vpliv uporabe tega oddelka za te druge naložbe na vrsto pristojnosti Unije za odobritev tega dela predvidenega sporazuma je proučen v točkah od 226 do 243 tega mnenja.

Zaveze v zvezi varstvom intelektualne lastnine

111. V skladu s členom 207(1) PDEU skupna trgovinska politika vključuje „trgovinske vidike pravic intelektualne lastnine“.
112. Mednarodne zaveze, ki jih je prevzela Unija na področju intelektualne lastnine, spadajo med navedene „trgovinske vidike“, če pomenijo posebno zvezo z mednarodno trgovino s tem, da so v bistvu namenjene spodbujanju, olajševanju ali urejanju te trgovine in imajo neposredne in takojšnje učinke nanjo (glej sodbo z dne 18. julija 2013, Daiichi Sankyo in Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, točke od 49 do 52, in mnenje 3/15 (Marakeška pogodba o dostopu do objavljenih del) z dne 14. februarja 2017, EU:C:2017:114, točka 78).
113. Zaveze na področju intelektualne lastnine, vsebovane v predvidenem sporazumu, so določene v njegovem poglavju XI in dopolnjujejo, kot je natančneje navedeno v členu 11.2 tega sporazuma, pravice in obveznosti pogodbenic iz Sporazuma o trgovinskih vidikih pravic intelektualne lastnine (Priloga 1 C k Sporazumu o ustanovitvi STO, podpisanem v Marakešu 15. aprila 1994 in potrjenega s Sklepom Sveta 94/800/ES z dne 22. decembra 1994 o sklenitvi sporazumov, doseženih v Urugvajskem krogu večstranskih pogajanj (1986–1994), v imenu Evropske skupnosti, v zvezi z zadevami, ki so v njeni pristojnosti (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 21, str. 80, v nadaljevanju: Sporazum o ustanovitvi STO)) in drugih večstranskih konvencij s področja intelektualne lastnine, ki sta jih sklenili.
114. Predvideni sporazum na področju avtorske in sorodnih pravic v svojem členu 11.4, naslovljenem „Zagotovljeno varstvo“, opozarja na obveznosti pogodbenic iz različnih mednarodnih konvencij, med katerimi sta Bernska konvencija za varstvo književnih in umetniških del, podpisana 9. septembra 1886 v Bernu (Pariški akt z dne 24. julija 1971), v različici po spremembi z dne 28. septembra 1979 (v nadaljevanju: Bernska konvencija), in Pogodba Svetovne organizacije za intelektualno lastnino (WIPO) o avtorskih pravicah, podpisana 20. decembra 1996 v Ženevi, ki je bila v imenu Unije potrjena s Sklepom Sveta 2000/278/ES z dne 16. marca 2000 (UL 2000, L 89, str. 6). Poleg tega v bistvu določa pravila o najkrajšem trajanju varstva različnih kategorij del (člen 11.5) in obveznost varstva avtorjev pred izogibanjem tehnološkim ukrepom, ki jih uvajajo zaradi preprečevanja neodobrenih dejanj (člen 11.9).
115. Na področju znamk predvideni sporazum v členu 11.13 določa, da vsaka pogodbenica zagotovi javno dostopno elektronsko podatkovno bazo zahtevkov za znamke in njihove registracije. Poleg tega mora vsaka pogodbenica zagotoviti, da bo vsaka zavrnitev registracije predmet pisne in obrazložene odločitve zoper katero bo mogoče vložiti pritožbo. Tretje osebe morajo imeti možnost vložiti ugovor zoper zahteve za registracijo.

116. Na področju geografskih označb člen 11.17 predvidenega sporazuma vsako od pogodbenic obvezuje, da vzpostavi „sisteme za registracijo in zaščito geografskih označb na svojem ozemlju za kategorije vin in žganih pijač ter kmetijskih proizvodov in živil, za katere meni, da je to ustrezno“. Ta sistem mora vsebovati nekatere postopke, opisane v odstavku 2 navedenega člena 11.17, ki med drugim omogočajo upoštevanje zakonitih interesov tretjih oseb. Odstavek 3 tega člena dodaja, da se geografske označbe, ki jih zaščiti vsaka od pogodbenic, vpišejo na seznam, za katerega skrbi Odbor za trgovino, ustanovljen s predvidenim sporazumom. Geografske označbe, ki so na tem seznamu, mora v skladu s členom 11.19 tega sporazuma zaščititi vsaka pogodbenica, tako da lahko zadevni podjetniki preprečijo tretjim osebam, da bi zavajale javnost ali storile druga dejanja nelojalne konkurence.
117. Na področju modelov mora v skladu s členi od 11.24 do 11.26 predvidenega sporazuma vsaka pogodbenica najmanj deset let od dneva vloge za zaščito zagotoviti zaščito neodvisno ustvarjenih modelov, ki so novi ali izvorni. Navedeni člen 11.24 določa, da so iz take zaščite izključeni modeli, ki jih v osnovi narekujejo tehnični ali funkcionalni vidiki, in modeli, ki so v nasprotju z javnim redom ali veljavnimi moralnimi načeli.
118. Na področju patentov predvideni sporazum v členu 11.29 opozarja na obveznosti pogodbenic na podlagi nekaterih mednarodnih dokumentov in vsebuje zavezo sodelovanja. Poleg tega njegov člen 11.31 določa, da „[p]ogodbenici priznavata, da je za farmacevtske izdelke, zaščitene s patentom na njunih posameznih ozemljih, lahko potreben upravni postopek dovoljenja za trženje, preden so dana na njuna trga“, da pogodbenici „omogočita podaljšanje obdobja veljavnosti pravic, zagotovljenih z zaščito patenta, da se lastniku patenta zagotovi nadomestilo za skrajšanje dejanske veljavnosti patenta zaradi upravnega postopka dovoljenja za trženje“, in da „[p]odaljšanje obdobja veljavnosti pravic, zagotovljenih z zaščito patenta, ne sme biti daljše od pet let“.
119. Člen 11.33 predvidenega sporazuma dodaja, da „[k]o pogodbenica zahteva predložitev podatkov iz preskusov ali študij o varnosti in učinkovitosti farmacevtskega izdelka pred izdajo dovoljenja za trženje takega proizvoda, pogodbenica v obdobju vsaj petih let od datuma dovoljenja v tej pogodbenici ne dovoli tretjim osebam, da tržijo isti ali podoben izdelek na podlagi tržnega dovoljenja, podeljenega stranki, ki je predložila podatke iz preskusov ali študije, razen če stranka, ki je predložila podatke iz preskusov ali študije, s tem soglaša“. Člen 11.34 tega sporazuma določa podobna merila, ki se nanašajo na varstvo podatkov iz preskusov, predloženih za pridobitev upravnega dovoljenja za trženje za dajanje kmetijskega kemičnega izdelka na trg.
120. Nazadnje na področju rastlinskih sort se člen 11.35 predvidenega sporazuma sklicuje na obveznosti pogodbenic na podlagi mednarodne konvencije.
121. Vse te določbe o avtorski in sorodnih pravicah, znamkah, geografskih označbah, modelih, patentih, podatkih iz preskusov in sortah rastlin pomenijo sklic na obstoječe večstranske mednarodne obveznosti na eni strani in na dvostranske zaveze na drugi, njegov bistven namen v skladu z vsebino člena 11.1(1)(b) sporazuma pa je zagotoviti podjetnikom iz Unije in Singapurja „ustrezno [...] raven“ zaščite njihovih pravic intelektualne lastnine.
122. Navedene določbe poglavja XI predvidenega sporazuma omogočajo podjetnikom iz Unije in Singapurja, da na ozemlju druge pogodbenice uživajo standarde varstva pravic intelektualne lastnine, ki so do neke mere enotni, in s tem prispevajo k njihovem enakopravnemu sodelovanju pri trgovini z blagom in storitvami med Unijo in Republiko Singapur.
123. Enako velja za člene od 11.36 do 11.47 predvidenega sporazuma, ki vsako pogodbenico zavezujejo, naj določi kategorije civilnih sodnih postopkov in ukrepov, ki zainteresiranim osebam omogočajo, da se sklicujejo na svoje pravice intelektualne lastnine in jih uveljavljajo. Te določbe zagotavljajo neko enotnost med ravno sodnega varstva, ki jo imajo imetniki pravic intelektualne lastnine v Uniji oziroma v Singapurju.

124. Enako velja za člene od 11.48 do 11.50 sporazuma, ki vsako pogodbenico zavezujejo, naj uvede metode, po katerih carinski organi identificirajo ponarejeno ali piratsko blago, in naj določi, da imajo imetniki pravic intelektualne lastnine možnost, da kadar obstaja dvom ponarejanja ali piratstva, dosežejo začasno prekinitve sprostitev tega blaga v promet. Te določbe ustvarjajo neko enotnost med sredstvi, ki so na voljo za zaščito imetnikov pravic intelektualne lastnine pred vstopom ponarejenega ali piratskega blaga v Unijo oziroma v Singapur.
125. Iz vsega navedenega izhaja, najprej, da je namen določb poglavja XI predvidenega sporazuma res, kot je navedeno v členu 11(1) tega sporazuma, „olajšati proizvodnjo in komercializacijo inovativnih in ustvarjalnih proizvodov ter zagotavljanje storitev med pogodbenicama“ in „povečati koristi trgovine in naložb“.
126. Dalje, iz teh elementov izhaja, da to poglavje nikakor ne spada v okvir harmonizacije zakonodaje držav članic Unije, temveč je njegov namen urejati liberalizacijo trgovine med Unijo in Republiko Singapur.
127. Nazadnje, glede na bistveno mesto – na katero je opozorila generalna pravobranilka v točki 436 sklepnih predlogov – ki ga ima varstvo pravic intelektualne lastnine pri trgovini z blagom in storitvami na splošno in zlasti pri boju zoper nezakonito trgovino, lahko določbe poglavja XI predvidenega sporazuma neposredno in takoj vplivajo na trgovino med Unijo in Republiko Singapur.
128. Iz tega na podlagi meril, na katera je bilo opozorjeno v točkah 36 in 112 tega mnenja, sledi, da se poglavje XI predvidenega sporazuma nanaša na „trgovinske vidike pravic intelektualne lastnine“ v smislu člena 207(1) PDEU.
129. Nekatero od držav članic, ki so Sodišču predložile stališča, trdijo, da se poglavje XI predvidenega sporazuma nanaša tudi na netrgovinske vidike pravic intelektualne lastnine, ker njegov člen 11.4 glede avtorske in sorodnih pravic napotuje na večstranske konvencije, ki vsebujejo določbo v zvezi z moralnimi pravicami. Vendar napotitev v predvidenem sporazumu na te konvencije ne zadostuje za to, da bi se zaradi določitve vrste pristojnosti Unije za sklenitev predvidenega sporazuma štelo, da je to področje sestavni del tega sporazuma, ki moralnih pravic ne omenja.
130. Iz vsega navedenega sledi, da je bistven namen poglavja XI predvidenega sporazuma olajševanje in urejanje trgovine med Unijo in Republiko Singapur in da lahko te določbe neposredno in takoj vplivajo na to trgovino v smislu sodne prakse, ki je navedena v točkah 36 in 112 tega mnenja. To poglavje zato spada v izključno pristojnost Unije na podlagi člena 3(1)(e) PDEU.

Zaveze v zvezi s konkurenco

131. Člen 12.1(1) predvidenega sporazuma določa, da pogodbenici priznavata sočasno „pomen svobodne in neizkrivljene konkurence v svojih trgovinskih odnosih“ in „da lahko protikonkurenčno poslovno ravnanje ali protikonkurenčne transakcije izkrivljajo pravilno delovanje njihovih trgov in onemogočajo koristi liberalizacije trgovine“.
132. Člen 12.1(2) tega sporazuma zato vsako pogodbenico zavezuje, naj razpolaga z zakonodajo, ki ji omogoča učinkovit boj zoper sporazume med podjetji, odločitve združenj podjetij in usklajene prakse, katerih cilj ali učinek je preprečevanje, omejevanje ali izkrivljanje konkurence, ter zlorabe prevladujočega položaja in združevanja med podjetji, katerih posledica je precejšnje poslabšanje konkurence ali njeno znatno oviranje, kolikor ti sporazumi, te odločitve, te prakse, te zlorabe in ta združenja vplivajo na trgovino med Unijo in Republiko Singapur.

133. Člen 12.2 navedenega sporazuma dodaja, da se vsaka pogodbenica zaveže, da bo razpolagala s pristojnimi organi in jih ustrezno opremila za izvrševanje svoje zakonodaje iz odstavka 2 tega člena 12.1 ter da bo to zakonodajo uporabljala na pregleden in nediskriminatoren način ter ob upoštevanju načel proceduralne poštenosti in pravice do obrambe.
134. Te določbe predvidenega sporazuma nedvomno spadajo v okvir liberalizacije trgovine med Unijo in Republiko Singapur. Natančneje se namreč nanašajo na boj zoper protikonkurenčne dejavnosti in zoper združevanja, katerih namen ali učinek je preprečevati, da bi trgovina med Unijo in to tretjo državo potekala v zdravih pogojih konkurence.
135. Navedene določbe zato spadajo na področje skupne trgovinske politike in ne na področje notranjega trga. Dejstvo, da se predvideni sporazum nikakor ne nanaša na harmonizacijo zakonodaje držav članic Unije ali na trgovino med državami članicami, je podprto tudi s prvim stavkom člena 12.2 tega sporazuma, ki določa, da „[v]saka pogodbenica ohrani samostojnost pri razvoju in izvrševanju svoje zakonodaje“, in s pojasnilom v njegovem členu 12.1, ki določa, da se njegovo poglavje XII nanaša na protikonkurenčne sporazume, odločitve, prakse, zlorabe in združevanja le v delu, v katerem vplivajo na trgovino med Unijo in Republiko Singapur.
136. Tudi člena 12.3 in 12.4 navedenega sporazuma pomenita posebno zvezo s trgovino med Unijo in Republiko Singapur. Ti določbi namreč v bistvu določata, da vsa javna podjetja, vsa podjetja s posebnimi ali izključnimi pravicami in vsi državni monopoli zagotavljajo nediskriminatorno obravnavo blaga in ponudnikov storitev iz druge pogodbenice.
137. Poglavje XII predvidenega sporazuma vsebuje tudi določbe s področja subvencij. Te določbe opozarjajo na obveznosti pogodbenic na podlagi Sporazuma o subvencijah in izravnalnih ukrepih, ki je del Priloge 1A k Sporazumu o ustanovitvi STO, določajo, katere subvencije v zvezi s trgovino z blagom in storitvami med Unijo in Republiko Singapur so prepovedane, in vsako pogodbenico zavezujejo, naj po najboljših močeh stori vse za izničenje ali odpravo učinkov neprepovedanih subvencij na trgovino z drugo pogodbenico.
138. Iz navedenega sledi, da poglavje XII predvidenega sporazuma na podlagi meril, na katera je bilo opozorjeno v točki 36 tega mnenja, spada v izključno pristojnost Unije na podlagi člena 3(1)(e) PDEU.

Zaveze v zvezi s trajnostnim razvojem

139. Kot je razvidno iz točke 5 tega mnenja, je bilo dovoljenje za začetek pogajanj z Republiko Singapur za sklenitev sporazuma o prosti trgovini dano 22. decembra 2009.
140. Namen teh pogajanj je, kot je poudaril Parlament v svojem stališču, skleniti sporazum „nove generacije“ o prosti trgovini, in sicer trgovinski sporazum, ki bi poleg sestavin, ki so običajno v takih sporazumih – kot je zmanjševanje tarifnih in netarifnih ovir za trgovino z blagom in storitvami – vseboval druge vidike, ki so upoštevni oziroma nujni za to trgovino.
141. Pogodbi EU in DEU sta začeli veljati 1. decembra 2009. Pogodba DEU se od Pogodbe ES, ki je veljala prej, glede skupne trgovinske politike pomembno razlikuje v tem, da v to politiko vključuje vidike sodobne mednarodne trgovine. Razširitev področja skupne trgovinske politike s Pogodbo DEU pomeni pomemben razvoj primarnega prava Unije (glej v tem smislu sodbo z dne 18. julija 2013, Daiichi Sankyo in Sanofi-Aventis Deutschland, C-414/11, EU:C:2013:520, točki 46 in 48).

142. Ta razvoj je med drugim zaznamovan s pravilom iz člena 207(1), drugi stavek, PDEU, ki določa, da se „[s]kupna trgovinska politika [...] izvaja v okviru načel in ciljev zunanjega delovanja Unije.“ Ta načela in cilji so natančneje določeni v členu 21(1) in (2) PEU in se med drugim nanašajo, kot je navedeno v odstavku 2(f) tega člena 21, na trajnostni razvoj v zvezi z ohranitvijo in izboljšanjem kakovosti okolja in trajnostnega gospodarjenja s svetovnimi naravnimi viri.
143. Obveznost Unije, da navedene cilje in načela vključi v izvajanje svoje skupne trgovinske politike je razvidna iz skupne razlage člena 207(1), drugi stavek, PDEU, člena 21(3) PEU in člena 205 PDEU.
144. Člen 21(3) PDEU namreč določa, da Unija „pri oblikovanju in izvajanju svojih zunanjih dejavnosti na različnih področjih iz tega naslova in iz petega dela Pogodbe [DEU] uresničuje cilje iz odstavkov 1 in 2“. Peti del Pogodbe DEU med drugim zajema skupno trgovinsko politiko.
145. Člen 205 PDEU izraža enako obveznost tako, da določa, da „[d]elovanje Unije na mednarodni ravni, v okviru [petega dela Pogodbe DEU], temelji na načelih in uresničuje cilje iz poglavja 1 naslova V Pogodbe [EU] ter je v skladu s splošnimi določbami iz navedenega poglavja.“ Poglavje 1 naslova V Pogodbe EU vsebuje med drugim člen 21 PEU.
146. Dalje je treba upoštevati člena 9 in 11 PDEU, ki določata, da „[p]ri opredeljevanju in izvajanju svojih politik in dejavnosti Unija upošteva zahteve, ki so povezane [z] zagotavljanjem ustrezne socialne zaščite,“ in da je treba „[z]ahteve varstva okolja [...] vključevati v opredelitve in izvajanje politik in dejavnosti Unije, zlasti zaradi spodbujanja trajnostnega razvoja“ (glej po analogiji sodbo z dne 21. decembra 2016, AGET Iraklis, C-201/15, EU:C:2016:972, točka 78). Poleg tega člen 3(5) PEU Unijo zavezuje, da v odnosih s preostalim svetom prispeva k „prosti in pravični“ trgovini.
147. Iz tega sledi, da je odslej cilj trajnostnega razvoja sestavni del skupne trgovinske politike.
148. V obravnavani zadevi pogodbenici v preambuli predvidenega sporazuma izjavljata, da sta „odločeni, da okrepiata gospodarske, trgovinske in naložbene odnose v skladu s ciljem trajnostnega razvoja, v okviru gospodarskih, socialnih in okoljskih razsežnosti“. Ob upoštevanju navedenega poglavja XIII tega sporazuma v členih 13.1 in 13.2 določa, da je trajnostni razvoj, katerega sestavna dela sta socialno varstvo delavcev in varstvo okolja, ki se vzajemno krepiata, del ciljev trgovinskih odnosov med Unijo in Republiko Singapur.
149. Členi od 13.3 do 13.5 predvidenega sporazuma v zvezi z varstvom delavcev poleg različnih zavez pogodbenic k sodelovanju, izmenjavi informacij in upoštevanju znanstvenih informacij vsebujejo obveznost vsake od pogodbenic, da učinkovito izvaja načela v zvezi s temeljnimi pravicami pri delu. Ta načela so naštetá v členu 13.3(3) tega sporazuma in v skladu z dokumenti, sprejetimi v okviru Mednarodne organizacije dela (MOD), obsegajo „svobodo združevanja in učinkovito priznavanje pravice do kolektivnih pogajanj“, „odpravo vseh oblik prisilnega ali obveznega dela“, „učinkovito odpravo dela otrok“ in „odpravo diskriminacije pri zaposlovanju in poklicih“. Navedena načela ustrezajo načelom iz Deklaracije MOD o temeljnih načelih in pravicah pri delu, ki je bila sprejeta 18. junija 1998 v Ženevi (Priloga, revidirana 15. junija 2010), in dopolnilnega dokumenta in so, kot je navedeno v uvodni izjavi 3 preambule te deklaracije, povezana s cilji trajnostnega razvoja.
150. Členi od 13.6 do 13.10 predvidenega sporazuma v zvezi z varstvom okolja poleg različnih zavez pogodbenic k sodelovanju, izmenjavi informacij in upoštevanju znanstvenih informacij vsebujejo obveznost, da pogodbenici učinkovito izvajata večstranske okoljske sporazume, katerih pogodbenici sta (člen 13.6(2)), da se borita proti trgovini z nezakonito pridobljenim lesom in lesnimi proizvodi (člen 13.7, točka b), da trajnostno izkoriščata staleže rib, kot so opredeljeni v mednarodnih instrumentih, ki sta jih pogodbenici ratificirali (člen 13.8, točka a), da se borita proti nezakonitemu, neprijavljenemu in zakonsko neurejenemu ribolovu (člen 13.8, točka b) in da sprejmeta učinkovite ukrepe za spremljanje in nadzor za zagotovitev skladnosti z ohranitvenimi ukrepi (člen 13.8, točka c).

151. Člen 13.6(4) tega sporazuma natančneje določa, da pogodbenici meril, sprejetih ali ohranjenih za izvajanje večstranskih okoljskih sporazumov, ne smeta uporabljati na način, ki bi pomenil sredstvo za samovoljno ali neupravičeno diskriminacijo med tema pogodbenicama ali prikrito omejevanje trgovine.
152. Z navedenimi določbami poglavja XIII predvidenega sporazuma se Unija in Republika Singapur v bistvu zavezujeta, da bosta zagotovili, da trgovina med njima poteka ob spoštovanju obveznosti iz mednarodnih konvencij na področju socialne varnosti delavcev in varstva okolja, katerih pogodbenici sta.
153. Te ugotovitve ne izpodbije dejstvo, da mednarodne obveznosti, na katere je opozorjeno v poglavju XIII predvidenega sporazuma, in sicer zlasti tiste, navedene v točkah 149 in 150 tega mnenja, ne zajema le trgovine med Unijo in Republiko Singapur, temveč tudi vse dejavnosti v zadevnih sektorjih. Ob upoštevanju težav – za spoštovanje teh zavez – pri razlikovanju med proizvodi in storitvami, ki so predmet trgovine med Unijo in navedeno tretjo državo, ter tistimi, ki to niso, potreba po učinkovitem zagotavljanju spoštovanja teh zavez v okviru te trgovine namreč upravičuje, da se te zaveze nanašajo na vse dejavnosti v zadevnih sektorjih.
154. Poleg tega se za obseg obveznosti, ki izhajajo iz mednarodnih konvencij, na katere se sklicuje predvideni sporazum, uporabljajo mehanizmi razlage, mediacije in reševanja sporov, ki veljajo za te konvencije. Predvideni sporazum ohranja uporabo teh zunanjih metod s tem, da v svojem členu 13.16 določa, da se reševanje sporov in mehanizem mediacije iz poglavij XV in XVI tega sporazuma, ne uporabljata za poglavje XIII.
155. Iz tega sledi, da se to poglavje XIII ne nanaša niti na področje uporabe mednarodnih konvencij, na katere se sklicuje, niti na pristojnosti Unije ali držav članic v zvezi s temi konvencijami. Pomeni pa posebno zvezo s trgovino med Unijo in Republiko Singapur.
156. Navedeno poglavje XIII namreč to trgovino ureja tako, da zagotavlja, da ta trgovina poteka ob spoštovanju navedenih konvencij, in da se noben ukrep, sprejet na podlagi teh konvencij ne uporablja tako, da bi povzročal samovoljno ali neupravičeno diskriminacijo ali da bi prikrito omejeval navedeno trgovino.
157. To poglavje tudi lahko ima neposredne in takojšne učinke na to trgovino.
158. Prvič, taki učinki so posledica zavez pogodbenic, ki izhajajo iz člena 13.1(3) predvidenega sporazuma, da po eni strani trgovine ne spodbujajo tako, da raven socialnega varstva in varstva okolja na svojem ozemlju znižujejo pod standarde, ki so določeni z mednarodnimi zavezami, in da po drugi strani ne izvršujejo teh standardov protekcionistično.
159. Drugič, določbe iz poglavja XIII predvidenega sporazuma lahko neposredno in takoj vplivajo na trgovino med Unijo in Republiko Singapur, ker znižujejo nevarnost pretiranih razhajanj med stroški proizvodnje blaga in ponujanja storitev v Uniji na eni strani in Singapurju na drugi, in s tem prispevajo k enakopravnemu sodelovanju podjetij iz Unije in tistih iz tretjih držav pri prosti trgovini.
160. Tretjič, podrobneje glede zavez, katerih cilj je boj proti trgovini z nezakonito pridobljenim lesom in lesnimi proizvodi ter proti nezakonitemu, neprijavljenemu in zakonsko neurejenemu ribolovu in na katere se nanaša točka 150 tega mnenja, se pogodbenici v predvidenem sporazumu zavezujeta, da bosta izvajali ali spodbujali sisteme dokumentacije ter sheme preverjanja in certificiranja. Taki sistemi in sheme lahko neposredno vplivajo na trgovino z zadevnimi proizvodi (glej v tem smislu sodbo z dne 12. decembra 2002, Komisija/Svet, C-281/01, EU:C:2002:761, točka 40).

161. Posebnost povezave določb poglavja XIII predvidenega sporazuma s trgovino med Unijo in Republiko Singapur izhaja tudi iz dejstva, da lahko zaradi kršitve določb na področju socialnega varstva delavcev in varstva okolja, ki so vsebovane v tem poglavju, druga pogodbenica v skladu z običajnim pravilom mednarodnega prava, kodificiranim v členu 60(1) Konvencije o pravu pogodb, podpisane na Dunaju 23. maja 1969 (Recueil des traités des Nations unies, zv. 1155, str. 331, v nadaljevanju: Dunajska konvencija), ki se uporablja za odnose med Unijo in tretjimi državami (glej glede uporabe običajnih pravil, kodificiranih v Dunajski konvenciji, za zunanje odnose Unije sodbi z dne 25. februarja 2010, Brita, C-386/08, EU:C:2010:91, točki 41 in 42, in z dne 21. decembra 2016, Svet/Front Polisario, C-104/16 P, EU:C:2016:973, točke 100, 107, 110 in 113), prekine ali začasno odloži liberalizacijo svoje trgovine, ki je bila določena v drugih določbah tega sporazuma.
162. Ugotoviti je namreč treba, da ima to poglavje XIII v predvidenem sporazumu posebej pomembno mesto.
163. Poleg tega bi bilo nedosledno šteti, da določbe, s katerimi se liberalizira trgovina med Unijo in tretjo državo članico, spadajo v skupno trgovinsko politiko, in da določbe, s katerimi se zagotavlja, da ta liberalizacija trgovine poteka ob spoštovanju trajnostnega razvoja, vanjo ne spadajo. Opravljanje trgovine v skladu s ciljem trajnostnega razvoja je, kot je bilo navedeno v točki 147 tega mnenja, namreč sestavni del te politike.
164. Izključne pristojnosti Unije na podlagi člena 3(1)(e) PDEU sicer ni mogoče izvajati za urejanje ravnih socialnega varstva in varstva okolja na ozemljih pogodbenic. Za sprejetje takih pravil bi veljala razdelitev pristojnosti med Unijo in državami članicami, ki je med drugim določena v členu 3(1)(d), členu 3(2) in členu 4(2)(b) in (e) PDEU. Člen 3(1)(e) PDEU namreč nima prednosti pred temi drugimi določbami Pogodbe DEU, člen 207(6) PDEU pa poleg tega določa, da „[i]zvajanje dodeljenih pristojnosti [...] na področju trgovinske politike ne vpliva na razmejitev pristojnosti med Unijo in državami članicami [...]“.
165. Vendar v obravnavani zadevi iz člena 13.1(4) predvidenega sporazuma izhaja, da „njun namen ni uskladiti delovnih in okoljskih standardov pogodbenic“, iz člena 13.2(1) tega sporazuma pa, da vsaka pogodbenica priznava pravico druge, da določi svojo raven varstva okolja in socialnega varstva, da ustrezno sprejme ali spremeni svojo zakonodajo ali politike, v skladu s svojimi mednarodnimi zavezami na teh področjih.
166. Iz vsega navedenega sledi, da namen določb poglavja XIII predvidenega sporazuma ni urejati raven socialnega varstva in varstva okolja na ozemljih pogodbenic, temveč trgovino med Unijo in Republiko Singapur urejati tako, da določajo, da za liberalizacijo te trgovine velja pogoj, da pogodbenici spoštujeta svoje mednarodne obveznosti na področju socialnega varstva delavcev in varstva okolja.
167. Glede na vse navedeno poglavje XIII predvidenega sporazuma na podlagi meril, na katera je bilo opozorjeno v točki 36 tega mnenja, spada v skupno trgovinsko politiko in zato v izključno pristojnost Unije na podlagi člena 3(1)(e) PDEU.

Pristojnost iz člena 3(2) PDEU

Zaveze v zvezi s storitvami na področju prevoza

168. Iz razlogov, navedenih v točkah od 56 do 68 tega mnenja, zaveze iz poglavja VIII predvidenega sporazuma v delu, v katerem se nanašajo na storitve mednarodnega pomorskega prevoza, železniškega prevoza, cestnega prevoza in prevoza po celinskih plovnihih poteh ter na storitve, ki so neločljivo

povezane s temi storitvami prevoza, ne spadajo v skupno trgovinsko politiko, ampak jih je treba odobriti v skladu z razdelitvijo pristojnosti med Unijo in državami članicami na področju skupne prometne politike.

169. To skupno politiko ureja naslov VI tretjega dela Pogodbe DEU, ki ga sestavljajo členi od 90 do 100 PDEU. Zadnji navedeni člen v odstavku 1 določa, da se določbe navedenega naslova uporabljajo za železniški in cestni promet ter promet po celinskih plovnih poteh, v odstavku 2 pa zakonodajalcu Unije podeljuje pristojnost, da določi vse ustrezne predpise za pomorski in zračni promet. Člen 91(1) PDEU navedenega zakonodajalca pooblašča, da v okviru skupne prometne politike sprejme „skupna pravila“.
170. Sodišče je v točki 17 sodbe z dne 31. marca 1971, Komisija/Svet (22/70, EU:C:1971:32), poudarilo, da če je Unija sprejela predpise, ki v kakršni koli obliki določajo skupna pravila, države članice nimajo več pravice, bodisi samostojno ali skupaj z drugimi, pogodbeno s tretjimi državami prevzemati obveznosti, ki vplivajo na ta pravila (glej tudi sodbo z dne 5. novembra 2002, Komisija/Danska, C-467/98, EU:C:2002:625, točke od 77 do 80).
171. V skladu s to sodno prakso podeljuje člen 216 PDEU Uniji med drugim pristojnost, da sklene kakršen koli mednarodni sporazum, ki „lahko vpliva na skupna pravila ali spremeni njihovo področje uporabe“.
172. V skladu s členom 3(2) PDEU je vrsta pristojnosti, ki jo ima Unija za sklenitev takega sporazuma, izključna.
173. Komisija meni, da zaveze, ki so vsebovane v členu VIII predvidenega sporazuma in ki se nanašajo na področje prometa, lahko vplivajo na skupna pravila ali spremenijo njihovo področje uporabe. Parlament se s tem strinja, Svet in države članice, ki so Sodišču predložile stališča, pa ne.
174. To vprašanje je treba proučiti za vse vrste prometa, navedene v seznamih zavez, priloženih k poglavju VIII predvidenega sporazuma. Ob upoštevanju posebne pozornosti, ki jo ta sporazum posveča pomorskemu prevozu, je treba najprej proučiti tega.

— Pomorski prevoz

175. Čezprav poglavje VIII predvidenega sporazuma v členih 8.3 in 8.9, v točki 11.A dodatkov 8-A-1 in 8-B-1 ter v točki 16.A dodatkov 8-A-2 in 8-A-3 k prilogam k temu poglavju nacionalno pomorsko kabotažo izključuje s svojega področja uporabe, pa enega od pododdelkov posveča storitvam mednarodnega pomorskega prometa. Ta pododdelek sestavlja člen 8.56 tega sporazuma, ki določa:

„1. Ta pododdelek določa načela liberalizacije mednarodnega pomorskega prometa v skladu z oddelki B (Čezmejno opravljanje storitev), C (Ustanovitev podjetij) in D (Začasna prisotnost fizičnih oseb iz poslovnih razlogov).

2. V tem pododdelku:

„mednarodni pomorski promet“ vključuje prevoze od vrat do vrat in večmodalne prevoze, ki pomenijo prevoz blaga z več kot eno vrsto prevoza in vključujejo pomorski del prevozne verige, z enotno prevozno listino in v ta namen vključuje pravico do neposrednega sklepanja pogodb s ponudniki drugih vrst prevoza[.]

3. Pogodbenici se glede mednarodnega pomorskega prometa dogovorita za zagotovitev učinkovite uporabe načel neomejenega dostopa do tovora v pridobitne namene, svobode zagotavljanja storitev mednarodnega pomorskega prometa ter nacionalne obravnave v okviru opravljanja takih storitev.

Glede na obstoječe ravni liberalizacije med pogodbenicama v mednarodnem pomorskem prometu:

- (a) pogodbenici učinkovito uporabljata načelo neomejenega dostopa do mednarodnih pomorskih trgov in trgovine na komercialni in nediskriminatorni osnovi; in
- (b) vsaka pogodbenica ladjam, ki plujejo pod zastavo druge pogodbenice ali jih upravljajo ponudniki storitev druge pogodbenice, zagotovi obravnavo, ki ni manj ugodna od obravnave, ki jo zagotovi lastnim ladjam ali ladjam iz tretjih držav, glede na to, katera je ugodnejša, med drugim v zvezi z dostopom do pristanišč, uporabo infrastrukture in pomožnih pomorskih storitev pristanišč ter v zvezi s tem povezanimi pristojbinami in taksami, carinskimi objekti ter določitvami privezov in naprav za natovarjanje in raztovarjanje.

4. Pogodbenici ob izvajanju teh načel:

- (a) ne vnašata dogovorov o delitvi tovora v prihodnje sporazume s tretjimi državami o storitvah v pomorskem prometu, vključno s prometom s suhim in tekočim razsutim tovorom ter linijskim prometom, če pa taki dogovori o delitvi tovora obstajajo v predhodnih sporazumih, jih v razumnem roku odpovejo; in
- (b) z začetkom veljavnosti tega sporazuma odpravita vse in hkrati ne uvajata novih enostranskih ukrepov ter upravnih, tehničnih in drugih ovir, ki bi lahko predstavljale prikrito omejitev ali imele diskriminatorne učinke na prosto opravljanje storitev v mednarodnem pomorskem prometu.

5. Vsaka pogodbenica ponudnikom storitev mednarodnega pomorskega prevoza druge pogodbenice dovoli, da na njenem ozemlju ustanovijo podjetje pod pogoji za ustanovitev in poslovanje v skladu s pogoji, navedenimi v njenem seznamu specifičnih zavez.

6. Pogodbenici ponudnikom storitev mednarodnega pomorskega prometa iz druge pogodbenice po razumnih in nediskriminatornih pogojih zagotovi naslednje storitve v pristanišču:

- (a) pilotažo;
- (b) pomoč pri vleki in potiskanju;
- (c) oskrbo s hrano;
- (d) oskrbo z gorivom in vodo;
- (e) zbiranje odpadkov in odstranjevanje balastnih odpadkov;
- (f) storitve pristaniškega kapitana;
- (g) navigacijske pripomočke in
- (h) operativne storitve z obale, ki so bistvene za upravljanje ladij, vključno s komunikacijami, oskrbo z vodo in elektriko, opremo za nujna popravila, sidranjem, privezom in službami za privezovanje.“

176. Ta člen 8.56 je treba razumeti v povezavi s specifičnimi zavezami, ki so priložene k poglavju VIII predvidenega sporazuma. Člena 8.7 in 8.12 tega sporazuma namreč določata, da so „[s]ektorji, ki jih pogodbenica liberalizira [...] ter, na podlagi pridržkov, omejitve [...] določeni v njenem seznamu specifičnih zavez“.

177. Iz točke 11.A dodatkov 8-A-1 in 8-B-1 k prilogam k temu poglavju je razvidno, da Unija in Republika Singapur zavezam, na katere se nanaša navedeni člen 8.56, nista dodali nobenih omejitev glede čezmejnega ponujanja storitev mednarodnega pomorskega prevoza (načina 1 in 2).
178. Kar pa zadeva ponujanje storitev mednarodnega pomorskega prevoza s prisotnostjo fizičnih oseb (način 4), je treba poudariti, da predvideni sporazum ohranja status quo v odnosih med Unijo in Republiko Singapur. Iz točke 16.A dodatka 8-A-3 k prilogam k poglavju VIII tega sporazuma, v skladu s katero se v Uniji lahko ohranijo zahteve po nacionalnosti, in iz točke 11.A dodatka 8-B-1 teh prilog, v skladu s katero Republiko Singapur ni treba liberalizirati ponujanja takih storitev na način 4, namreč izhaja, da se pogodbenici ne zavezujeta liberalizirati tega načina opravljanja storitev.
179. Glede ponujanja storitev mednarodnega pomorskega prevoza s tržno prisotnostjo na ozemlju druge članice (način 3) je zaveza iz člena 8.56(5) predvidenega sporazuma, ki določa, da vsaka pogodbenica ponudnikom storitev mednarodnega pomorskega prevoza iz druge pogodbenice dovoli, da na njenem ozemlju ustanovijo podjetje, omejena s točkama 16.A dodatka 8-A-2 in 11.A dodatka 8-B-1 k prilogam k poglavju VIII predvidenega sporazuma, ki omejujeta možnost ponudnikov iz druge pogodbenice do ustanovitve za izkoriščanje ladij, ki plujejo pod zastavo države ustanovitve.
180. Zaradi presoje, ali te zaveze za storitve, ki se ponujajo na način 1 in 2, ter omejene zaveze za storitve, ki se ponujajo na način 3, „lahko vplivajo na skupna pravila ali spremenijo njihovo področje uporabe“ v smislu člena 3(2) PDEU, je treba izhajati iz ustaljene sodne prakse Sodišča, v skladu s katero ta nevarnost obstaja, če te zaveze spadajo na področje uporabe navedenih pravil (glej med drugim sodbo z dne 4. septembra 2014, Komisija/Svet, C-114/12, EU:C:2014:2151, točka 68; mnenje 1/13 (Pristop tretjih držav k Haaški konvenciji) z dne 14. oktobra 2014, EU:C:2014:2303, točka 71; sodbo z dne 26. novembra 2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, točka 29, in mnenje 3/15 (Marakeška pogodba o dostopu do objavljenih del), z dne 14. februarja 2017, EU:C:2017:114, točka 105).
181. Taka nevarnost ne predpostavlja popolnega ujemanja med področjem, ki ga zajemajo mednarodne zaveze, in tistim, ki ga zajema pravna ureditev Unije. Te zaveze lahko vplivajo na področje uporabe skupnih pravil Unije ali ga spremenijo, tudi kadar te zaveze spadajo na področje, ki je z navedenimi pravili že zajeto v velikem delu (glej mnenje 1/03 (Nova Luganska konvencija) z dne 7. februarja 2006, EU:C:2006:81, točka 126; sodbo z dne 4. septembra 2014, Komisija/Svet, C-114/12, EU:C:2014:2151, točki 69 in 70; mnenje 1/13 (Pristop tretjih držav k Haaški konvenciji) z dne 14. oktobra 2014, EU:C:2014:2303, točki 72 in 73, in mnenje 3/15 (Marakeška pogodba o dostopu do objavljenih del), z dne 14. februarja 2017, EU:C:2017:114, točki 106 in 107).
182. V obravnavanem primeru je področje, na katero spadajo navedene zaveze, vsebovane v predvidenem sporazumu, v velikem delu zajeto s skupnimi pravili, določenimi z Uredbo Sveta št. 4055/86, ki ureja uporabo načela svobode opravljanja storitev v pomorskem prometu med državami članicami ter med državami članicami in tretjimi državami.
183. Ta uredba omogoča dvema kategorijama oseb, določenima v njenem členu 1, svobodno opravljanje storitev mednarodnega pomorskega prometa, in sicer državljanom držav članic, ki imajo sedež v državi članici, ki ni država osebe, ki so ji storitve namenjene, na eni strani ter državljanom držav članic, ki imajo sedež v tretji državi, in ladijskim družbam, ki imajo sedež v tretji državi in ki jih nadzirajo državljani države članice.
184. Zakonodajalec Unije je s tem, da je v členu 1(2) navedene uredbe z uporabo besedila „če so njihove ladje registrirane v tej državi članici v skladu z njeno zakonodajo“ določil, da so državljani države članice, ki delujejo s sedeža v tretji državi, izključeni s svobode opravljanja storitev, če njihova plovila ne plujejo pod zastavo te države članice, uvedel zahtevo navezne okoliščine (glej sodbo z dne 8. julija 2014, Fonnship in Svenska Transportarbetareförbundet, C-83/13, EU:C:2014:2053, točka 34).

185. Uredba št. 4055/86 tako širi svobodo opravljanja storitev na storitve mednarodnega pomorskega prevoza.
186. Poleg tega v členu 1(3) natančneje določa, da se „[d]oločbe členov [od 51 do 54 PDEU] uporabljajo za področja, ki jih ureja ta uredba“.
187. Člen 6(1) in (2) te uredbe dodaja:
- „1. Če pripadniki ali ladjarske družbe države članice [...] zaidejo v položaj ali če jim preti položaj, v katerem nimajo dejanske možnosti trgovati v neki tretji državi ali iz nje, zadevna država članica čim prej obvesti druge države članice in Komisijo.
2. Svet [...] se na predlog Komisije odloči za potrebne ukrepe. Taki ukrepi lahko vključujejo [...] pogajanje in sklenitev sporazumov o delitvi tovora.“
188. Za ponujanje storitev mednarodnega pomorskega prometa med Unijo in Republiko Singapur veljajo skupna pravila, določena z Uredbo št. 4055/86. Posledica tega je zlasti to, da se ponudnikom teh storitev s sedežem v državi članici ter državljanom države članice, ki nadzirajo ladijske družbe iz Singapurja, ki ponujajo take storitve z ladjami, ki plujejo pod zastavo države članice, načeloma omogoči prost dostop do prometa do te tretje države in iz nje. Tega dostopa pa nimajo ponudniki storitev pomorskega prevoza med Unijo in navedeno tretjo državo, ki ne izpolnjujejo teh zahtev po navezni okolščini.
189. Zaveze iz predvidenega sporazuma za storitve pomorskega prevoza med Unijo in Republiko Singapur bistveno vplivajo na področje uporabe teh skupnih pravil, določenih z Uredbo št. 4055/86, oziroma ga spreminjajo.
190. Iz člena 8.56(3) tega sporazuma namreč izhaja, da bodo imeli ponudniki storitev pomorskega prevoza iz Unije in državljani države članice, ki nadzirajo ladijske družbe s sedežem v Singapurju, prost dostop do te tretje države in iz nje in to ne da bi se od zadnjenavedenih zahtevalo, da njihove ladje plujejo pod zastavo države članice. Ta ureditev se pomembno razlikuje od ureditve iz Uredbe št. 4055/86.
191. Predvideni sporazum vpliva tudi na pravila, določena v členu 6 te uredbe. Medtem ko iz tega člena 6 izhaja, da lahko Svet da pooblastilo za pogajanja in sklenitev dogovorov o delitvi tovora, če ima državljan ali ladijska družba iz države članice težave pri dostopu do prometa v tretjo državo ali iz nje, pa člen 8.56(4) tega sporazuma določa postopno ukinitve takih dogovorov.
192. Zato lahko zaveze iz predvidenega sporazuma, ki se nanašajo na storitve pomorskega prevoza med Unijo in Republiko Singapur, vplivajo na skupna pravila, ki so določena z Uredbo št. 4055/86 in se uporabljajo za ponujanje teh storitev, oziroma jih spreminjajo.
193. Pristojnost Unije za odobritev teh zavez je zato izključna na podlagi člena 3(2) PDEU.
194. Enako nujno velja za zaveze, katerih namen je dopolniti dostop do navedenih storitev prevoza s prostim dostopom do pomožnih storitev, ki so z njimi neločljivo povezane in so našteje v členu 8.56(6) predvidenega sporazuma, v točki 12 dodatka 8-A-1, v točki 17 dodatkov 8-A-2 in 8-A-3 ter v točki 11 dodatka 8-B-1 k prilogam k poglavju VIII navedenega sporazuma.

– Pomorski prevoz

195. Iz načel, vsebovanih v poglavju VIII predvidenega sporazuma in povzetih v točki 51 tega mnenja, v povezavi s točko 11.C dodatka 8-A-1, točke 16.C dodatkov 8-A-2 in 8-A-3 ter točke 11.B dodatka 8-B-1 k prilogam k temu poglavju je razvidno, da to poglavje liberalizira storitve železniškega prevoza med Unijo in Republiko Singapur, opravljene na načina 2 in 3.
196. V tem sektorju storitev se Unija zato zavezuje, da bo singapurskim ponudnikom pod pogoji, ki niso manj ugodni od tistih, ki veljajo za ponudnike iz Unije, omogočila dostop do železniških omrežij in storitev v Uniji ter po potrebi ustanovitev podjetja v njej. Republika Singapur se podobno zavezuje glede ponudnikov iz Unije glede dostopa do omrežij in železniških storitev na njenem ozemlju.
197. Navedene zaveze Unije spadajo na področje, ki je v veliki meri zajeto z njenimi skupnimi pravili.
198. Ne manj ugodni pogoji, do katerih bodo v skladu s temi zavezami upravičeni singapurski ponudniki za dostop do omrežij in storitev železniškega prometa v Uniji in za ustanovitev podjetja v njej, namreč ustrezajo elementom, ki jih urejajo pravila enotnega evropskega železniškega območja, določena z Direktivo 2012/34.
199. V uvodni izjavi te direktive, ki je bila sprejeta na podlagi člena 91 PDEU, je navedeno, da se „načelo svobode opravljanja storitev za železniški sektor [uporablja] ob upoštevanju posebnih značilnosti tega sektorja“. Iz njenega člena 1 izhaja, da „[t]a direktiva velja za uporabo železniške infrastrukture za storitve v [...] železniškem prometu“ ter da določa „pravila, ki se uporabljajo za upravljanje železniške infrastrukture in za dejavnosti železniškega prevoza, ki jih opravljajo prevozniki v železniškem prometu, ki imajo ali bodo imeli sedež v državi članici,“ in „merila, ki jih države članice uporabljajo za izdajanje, podaljšanje ali spremembo licenc za prevoznike v železniškem prometu, ki imajo ali bodo imeli svoj sedež v Uniji“.
200. Od začetka veljavnosti predvidenega sporazuma bo za storitve železniškega prevoza, ki jih v Uniji opravijo singapurski ponudniki, v skladu z zavezami iz tega sporazuma veljala ureditev dostopa in ustanovitve podjetja, ki bo obsegala enake elemente kot ureditev, ki je bila uvedena z Direktivo 2012/34, in ki ne bo smela biti manj ugodna od nje.
201. Kot je Sodišče že ugotovilo, je treba za sporazum med Unijo in tretjo državo, kadar določa, da se za mednarodna razmerja, na katera se nanaša, uporabljajo pravila, ki se v veliki meri prepletajo s skupnimi pravili Unije, ki veljajo za položaje znotraj Unije, šteti, da lahko vpliva na ta skupna pravila ali spremeni njihovo področje uporabe. Čeprav niso v neskladju z navedenimi skupnimi pravili, lahko namreč pride do vplivanja na smisel, področje uporabe in učinkovanje teh skupnih pravil (glej zlasti mnenje 1/03 (Nova Luganska konvencija) z dne 7. februarja 2006, EU:C:2006:81, točke 143 in od 151 do 153; mnenje 1/13 (Pristop tretjih držav k Haaški konvenciji) z dne 14. oktobra 2014, EU:C:2014:2303, točke od 84 do 90, in sodbo z dne 26. novembra 2014, Green Network, C-66/13, EU:C:2014:2399, točki 48 in 49).
202. Ker zaveze iz predvidenega sporazuma, ki se nanašajo na storitve železniškega prevoza, spadajo na področje, ki je v velikem obsegu že zajeto s skupnimi pravili Unije, in ker lahko te zaveze vplivajo na področje uporabe skupnih pravil ali ga spremenijo, je pristojnost Unije za odobritev teh zavez izključna v skladu s členom 3(2) PDEU.
203. Enako nujno velja za zaveze, katerih namen je dopolniti dostop do navedenih storitev prevoza s prostim dostopom do pomožnih storitev, ki so z njimi neločljivo povezane in so našteje v točki 12 dodatka 8-A-1, v točki 17 dodatka 8-A-2 in v točki 11 dodatka 8-B-1 k prilogam k poglavju VIII predvidenega sporazuma.

– Cestni prevoz

204. Iz načel poglavja VIII predvidenega sporazuma, povzetih v točki 51 tega mnenja, v povezavi s točko 11.D dodatka 8-A-1, točke 16.D dodatkov 8-A-2 in 8-A-3 ter točke 11.C dodatka 8-B-1 k prilogam k temu poglavju je razvidno, da to poglavje brez omejitev liberalizira storitve cestnega prevoza v Uniji in Singapurju, opravljene na način 2, in do neke mere liberalizira storitve, opravljene na načina 3 in 4.
205. Unija se zavezuje, da bo singapurskim ponudnikom pod pogoji, ki niso manj ugodni od tistih, ki veljajo za ponudnike iz Unije, omogočila, da v njej izvajajo dejavnosti cestnega prevoza potnikov in blaga. Republika Singapur se podobno zavezuje glede ponudnikov iz Unije.
206. Navedene zaveze Unije spadajo na področje, ki je v veliki meri zajeto z njenimi skupini pravili.
207. Ne manj ugodni pogoji, do katerih bodo v skladu s temi zavezami upravičeni singapurski ponudniki za ponujanje storitev cestnega prometa v Uniji, namreč v velikem obsegu ustrezajo elementom, ki jih urejajo skupna pravila, določena z uredbami št. 1071/2009, 1072/2009 in 1073/2009.
208. Te uredbe, ki spadajo v skupno prometno politiko, v skladu s svojim členom 1 določajo skupna pravila o dostopu do „dovoljenja za opravljanje in izvajanje dejavnosti cestnega prevoznika“, „mednarodnega cestnega prevoza blaga [v Uniji]“ in „avtobusnega prevoza oseb v mednarodnem prometu [v Uniji]“.
209. Od začetka veljavnosti predvidenega sporazuma bo za storitve cestnega prevoza, ki jih v Uniji opravijo singapurski ponudniki, v skladu z zavezami iz tega sporazuma veljala ureditev dostopa, ki bo obsegala enake elemente kot ureditvi, ki sta bili uvedeni predvsem z uredbama št. 1072/2009 in 1073/2009, in ki ne bo smela biti manj ugodna od njiju.
210. Iz enakih razlogov, kot so navedeni v točki 201 tega mnenja, je treba ugotoviti, da take mednarodne zaveze spadajo na področje, ki je v velikem obsegu že zajeto s skupnimi pravili Unije, in lahko vplivajo na področje uporabe skupnih pravil ali ga spremenijo.
211. Pristojnost Unije za zaveze, ki se nanašajo na storitve cestnega prometa, je zato izključna na podlagi člena 3(2)(e) PDEU.
212. Enako nujno velja za zaveze, ki se nanašajo na pomožne storitve, ki so neločljivo povezane s temi storitvami prevoza in ki so našteje v točki 12 dodatka 8-A-1, v točki 17 dodatka 8-A-2 in v točki 11 dodatka 8-B-1 k prilogam k poglavju VIII predvidenega sporazuma.

– Promet po celinskih plovnih poteh

213. Promet po celinskih plovnih poteh, ki se opravi na ozemlju neke države članice Unije ali Republike Singapur, ni omenjen v predvidenem sporazumu in zato v skladu s členoma 8.7 in 8.12 predvidenega sporazuma zanj ne velja liberalizacija, določena v njegovem poglavju VIII.
214. Čepprav je promet po celinskih plovnih poteh med državami članicami Unije omenjen na seznamu specifičnih zavez Unije za storitve, opravljene na načine 1, 2 in 3, tudi ta promet ni liberaliziran. Zaradi omejitev, naštetih v točki 11.B dodatka 8-A-1 in točki 16.B dodatka 8-A-2 k prilogam k poglavju VIII predvidenega sporazuma, singapurski podjetniki namreč v bistvu nimajo pravice dostopa do teh storitev prevoza.
215. Ti dodatki določajo med drugim ohranitev zahteve po nacionalnosti. Poleg tega so ozemlja trinajstih držav članic izključena iz čezmejnega opravljanja teh storitev prevoza. Zaradi geografskega položaja teh držav članic so celinske plovne poti med državami članicami, na katere ta izključitev ne vpliva,

v bistvu le tiste, ki povezujejo Nemčijo, Avstrijo, Francijo, Luksemburg in Nizozemsko ter Belgijo, Francijo in Nizozemsko. Dostop do teh plovnih poti pa je omejen v skladu z veljavnimi sporazumi, katerih ohranitev brez razširitve na singapurske podjetnike je izrecno določena v navedenih dodatkih.

216. Iz tega sledi, da omembo prometa po celinskih plovnih poteh v predvidenem sporazumu spremlja kvečjemu skrajno omejene zaveze.
217. Ustaljena sodna praksa je, da pri proučitvi vrste pristojnosti za sklenitev mednarodnega sporazuma ni treba upoštevati določb tega sporazuma, katerih pomen je izjemno omejen (glej med drugim mnenje 1/08 (Sporazum o spremembi liste specifičnih zavez na podlagi GATS) z dne 30. novembra 2009, EU:C:2009:739, točka 166 in navedena sodna praksa). V obravnavanem primeru je zato treba ugotoviti vrsto pristojnosti Unije v zvezi z zavezami, vsebovanimi v poglavju VIII predvidenega sporazuma, na področju prometa, pri čemer je treba upoštevati zaveze v zvezi s pomorskim, železniškim in cestnim prometom. Ker je Unija iz razlogov, navedenih v točkah od 175 do 212 tega mnenja, na podlagi člena 3(2) PDEU izključno pristojna za odobritev teh zavez, iz tega zaradi skupnega učinka te ugotovitve in ugotovitve iz točke 69 tega mnenja sledi, da je izključno pristojna glede navedenega poglavja VIII v celoti.
218. V nasprotju s trditvami Irske te ugotovitve ne ovrže Protokol (št. 21) o stališču Združenega kraljestva in Irske glede območja svobode, varnosti in pravice, priložen k Pogodbama EU in PEU. V zvezi s tem je dovolj poudariti, da se ta protokol ne nanaša na skupno trgovinsko politiko in skupno prometno politiko, in spomniti, da sta namen in vsebina zadevnega akta tista, ki določita, kateri protokoli se lahko uporabijo, in ne obratno (glej po analogiji sodbo z dne 22. oktobra 2013, Komisija/Svet, C-137/12, EU:C:2013:675, točki 74 in 75). Ker se predvideni sporazum ne nanaša na vidike, ki jih ureja tretji del, naslov V, Pogodbe DEU, navedeni protokol v okviru tega postopka ni upošteven. Enako velja za Protokol (št. 22) o stališču Danske, priložen k Pogodbama EU in DEU, kot je poleg tega na obravnavi navedla Kraljevina Danska.

Zaveze v zvezi javnimi naročili na področju prometa

219. Kot je bilo navedeno v točki 77 tega mnenja, zaveze iz poglavja X predvidenega sporazuma v delu, v katerem se nanašajo na javna naročila storitev mednarodnega pomorskega prevoza, železniškega prevoza, cestnega prevoza in prevoza po celinskih plovnih poteh ter na javna naročila storitev, ki so neločljivo povezane s temi storitvami prevoza, ne spadajo v skupno trgovinsko politiko.
220. V teh okoliščinah je treba ugotoviti, ali ima Unija za zaveze, ki se nanašajo na ta javna naročila storitev, izključno zunanjo pristojnost na podlagi člena 3(2) PDEU.
221. Kot je bilo poudarjeno v točkah 75 in 76 tega mnenja, poglavje X predvidenega sporazuma vsebuje nabor pravil, katerih namen je urediti oddajo javnih naročil v Uniji in Republiki Singapur tako, da bi se zagotovilo, da postopki oddaje takih naročil potekajo ob spoštovanju načela prepovedi diskriminacije in načela preglednosti.
222. Direktiva 2014/24/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. februarja 2014 o javnem naročanju in razveljavitvi Direktive 2004/18/ES (UL 2014, L 94. p. 65) in Direktiva 2014/25/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. februarja 2014 o javnem naročanju naročnikov, ki opravljajo dejavnosti v vodnem, energetskem in prometnem sektorju ter sektorju poštnih storitev ter o razveljavitvi Direktive 2004/17/ES (UL 2014, L 94, str. 243) pa določata nabor skupnih pravil, katerih namen je v bistvu zagotoviti, da je oddaja javnih naročil v Uniji med drugim v sektorju prometa v skladu s tema načeloma, kot je podrobneje navedeno v uvodni izjavi 1 in v členu 18 Direktive 2014/24 ter v uvodni izjavi 2 in v členu 36 Direktive 2014/25.

223. Od začetka veljavnosti predvidenega sporazuma bodo za dostop singapurskih podjetnikov do javnih naročil v Uniji na področju prometa torej veljale zaveze, ki zajemajo enake elemente kot so tisti, ki jih urejata direktivi 2014/24 in 2014/25.
224. V skladu s sodno prakso, na katero je bilo opozorjeno v točki 201 tega mnenja, ima torej Unija na podlagi člena 3(2) PDEU izključno zunanjo pristojnost glede mednarodnih zavez, vsebovanih v poglavju X tega sporazuma na področju javnih naročil storitev na področju prevoza, saj te zaveze spadajo na področje, ki je v velikem obsegu že zajeto s skupnimi pravili Unije, in lahko vplivajo na področje uporabe skupnih pravil ali ga spremenijo.

Zaveze v zvezi z naložbami, ki niso neposredne

225. Iz razlogov, navedenih v točkah od 80 do 109 tega mnenja, zaveze, vsebovane v oddelku A poglavja IX predvidenega sporazuma, glede zaščite naložb spadajo v delu, v katerem se nanašajo na „tuje neposredne naložbe“ v smislu člena 207(1) PDEU med Unijo in Republiko Singapur, na področje skupne trgovinske politike Unije in torej na podlagi člena 3(1)(e) PDEU v njeno izključno pristojnost.
226. Zdaj je treba ugotoviti, ali je Unija na podlagi člena 3(2) PDEU izključno pristojna tudi v delu, v katerem se navedeni oddelek A nanaša na ostale tuje naložbe med Unijo in navedeno tretjo državo.
227. V zvezi s tem je treba opozoriti, da se tuje naložbe, ki niso neposredne, lahko izvedejo med drugim v obliki pridobitve vrednostnih papirjev družbe za uresničitev finančne naložbe brez namena vplivati na upravljanje ali nadzor podjetja (naložbe, imenovane „portfeljske“) in da take naložbe pomenijo pretok kapitala v smislu člena 63 PDEU (glej med drugim sodbe z dne 28. septembra 2006, Komisija/Nizozemska, C-282/04 in C-283/04, EU:C:2006:208, točka 19; z dne 21. oktobra 2010, Idryma Typou, C-81/09, EU:C:2010:622, točka 48, in z dne 10. novembra 2011, Komisija/Portugalska, C-212/09, EU:C:2011:717, točka 47).
228. Kot je generalna pravobranilka navedla v točki 367 sklepnih predlogov, vrste naložb, ki niso pridobitev vrednostnih papirjev družbe – take so nekatere vrste naložb v nepremičnine ali najemanje posojil – pomenijo naložbe iz poglavja IX predvidenega sporazuma in lahko tako kot pridobitev vrednostnih papirjev vključujejo pretok kapitala ali plačil.
229. Komisija se v bistvu sklicuje na sodno prakso, navedeno v točki 201 tega mnenja, v skladu s katero lahko sporazum, ki ga sklene Unija, čeprav ni v neskladju s skupnimi pravili Unije, „vpliva“ na ta pravila v smislu člena 3(2) PDEU, in trdi, da lahko oddelek A poglavja IX predvidenega sporazuma vpliva na člen 63 PDEU in da zato spada v izključno pristojnost Unije iz navedenega člena 3(2).
230. Vendar, kot trdijo Svet in države članice, ki so Sodišču predložile stališča, navedene sodne prakse ni mogoče uporabiti za položaj, v katerem je zadevno pravilo Unije določba Pogodbe DEU in ne pravilo, sprejeto na podlagi te pogodbe.
231. Po eni strani namreč ta sodna praksa, katere vsebina je izražena v zadnjem delu člena 3(2) PDEU, izvira iz sodbe z dne 31. marca 1971, Komisija/Svet (22/70, EU:C:1971:32).
232. Sodišče je v točkah 17, 18 in 19 te sodbe navedlo te preudarke:
- „17 [...] zlasti vsakokrat, ko Skupnost za izvajanje skupne politike, določene s Pogodbo, sprejme določbe v kakršni koli obliki, ki postavijo skupna pravila, države članic nimajo več pravice bodisi samostojno ali skupaj s tretjimi državami prevzemati obveznosti, ki vplivajo na ta pravila;

- 18 [...] ima glede na postopno postavljanje teh skupnih pravil dejansko samo Skupnost možnost prevzeti in izvršiti, z učinkom za celotno področje uporabe pravnega reda Skupnosti, pogodbeno prevzete obveznosti do tretjih držav;
- 19 [...] zaradi tega pri izvajanju določb Pogodbe ni mogoče ločiti ureditve notranjih ukrepov Skupnosti od zunanjih odnosov“.
233. Iz teh točk sodbe z dne 31. marca 1971, Komisija/Svet (22/70, EU:C:1971:32), izhaja, da so določbe sekundarnega prava, ki jih je Skupnost, ki je postala Unija, uvedla postopoma, „skupna pravila“ in da mora Unija, ker je s tem izvajala svojo notranjo pristojnost, hkrati uživati izključno zunanjo pristojnost, da bi se izognila temu, da bi države članice sprejele mednarodne obveznosti, ki bi lahko vplivale na ta skupna pravila ali spreminjale njihovo področje uporabe.
234. Širjenje področja uporabe tega pravila, ki je zdaj vsebovano v zadnjem delu člena 3(2) PDEU, na primer, ki se tako kot obravnavani primer ne nanaša na pravila sekundarnega prava, ki jih je Unija sprejela v okviru izvajanja notranje pristojnosti, ki ji je bila podeljena s Pogodbama, temveč na pravilo primarnega prava Unije, ki so ga sprejeli avtorji teh pogodb, bi pomenilo neupoštevanje obrazložitve, ki je neločljivo povezana s pravilom izključne zunanje pristojnosti, vsebovanega v sodbi z dne 31. marca 1971, Komisija/Svet (22/70, EU:C:1971:32), kakor je bilo potrjeno s poznejšo sodno prakso Sodišča (glej zlasti sodbo z dne 5. novembra 2002, Komisija/Danska, C-467/98, EU:C:2002:625, točke od 77 do 80).
235. Po drugi strani ob upoštevanju primarnosti Pogodb EU in DEU nad akti, sprejetimi na podlagi teh pogodb, legitimnost teh aktov, vključno s sporazumi, ki jih Unija sklene s tretjimi državami, izhaja iz navedenih pogodb, vendar ti akti ne smejo imeti nobenega vpliva na vsebino ali področje uporabe njihovih določb. Navedeni sporazumi zato ne morejo „vplivati“ na pravila primarnega prava Unije ali „spreminjati področja uporabe“ teh pravil v smislu člena 3(2) PDEU.
236. V trenutnem stanju prava Unije sklenitev mednarodnega sporazuma – v obravnavanem primeru z Republiko Singapur – na področju tujih naložb, ki niso neposredne, tudi ni „predvidena v zakonodajnem aktu Unije“ v smislu tega člena 3(2).
237. Poleg tega, kot je Komisija izrecno navedla v stališču, ki ga je predložila Sodišču, sklenitev takega sporazuma ni „potrebna, da se Uniji omogoči izvajanje njene notranje pristojnosti“ v smislu navedenega člena 3(2).
238. Iz tega sledi, da Unija nima izključne pristojnosti za to, da z Republiko Singapur sklene mednarodni sporazum v delu, v katerem se ta nanaša na zaščito tujih naložb, ki niso neposredne.
239. To, da Unija sklene mednarodni sporazum, ki se nanaša na take naložbe, pa je lahko „v okviru politik Unije [potrebno] za doseganje enega od ciljev iz Pogodb“ v smislu člena 216(1) PDEU.
240. Natančneje, sklenitev mednarodnih sporazumov, ki prispevajo k uvedbi prostega pretoka kapitala in plačil na podlagi vzajemnosti – ob upoštevanju dejstva, da ta prosti pretok med državami članicami in tretjimi državami, določen v členu 63 PDEU, za tretje države ni formalno zavezujoč – se lahko opredeli kot potrebna za polno uresničitev tega prostega pretoka, ki je eden od ciljev naslova IV („Prosti pretok oseb, storitev in kapitala“) tretjega dela („Notranje politike in ukrepi Unije“) Pogodbe DEU.
241. To poglavje IV spada v pristojnost, ki so jo na podlagi člena 4(2)(a) PDEU v zvezi z notranjim trgov delijo Unija in države članice.

242. Tudi pristojnost, ki je Uniji podeljena s členom 216(1) PDEU za sklenitev sporazuma, ki je „v okviru politik Unije [potreben] za doseganje enega od ciljev iz Pogodb,“ je deljena, saj člen 4(1) PDEU določa, da si Unija „deli pristojnost z državami članicami, če ji Pogodbi dodelujeta pristojnost, ki se ne nanaša na področja iz členov 3 in 6“, kar velja v obravnavanem primeru.
243. Iz točk od 80 do 109 ter od 226 do 242 tega mnenja je razvidno, da zaveze, vsebovane v oddelku A poglavja IX predvidenega sporazuma, spadajo v delu, v katerem se nanašajo na tuje neposredne naložbe singapurskih državljanov v Uniji in obratno, na področje skupne trgovinske politike Unije in zato na podlagi člena 3(1)(e) PDEU v njeno izključno pristojnost. V delu, v katerem se te zaveze nanašajo na druge vrste naložb, pa spadajo v pristojnost, ki si jo delijo Unija in države članice na podlagi člena 4(1) in (2)(a) PDEU.
244. Iz tega sledi, da oddelka A navedenega poglavja predvidenega sporazuma ne more odobriti Unija sama.
245. Nazadnje je treba v zvezi s tem oddelkom A proučiti stališče, ki ga je izrazilo več držav članic v pisnih in ustnih stališčih, ki so jih podale pred Sodiščem, da člen 9.10 predvidenega sporazuma ne more spadati niti v izključno pristojnost Unije niti v pristojnost, deljeno med njo in državami članicami, in da zato spada izključno v pristojnost držav članic.
246. Navedeni člen 9.10, naslovljen „Razmerje do drugih sporazumov“, je končna določba navedenega oddelka A in v odstavku 1 določa:
- „Z začetkom veljavnosti tega sporazuma [dvostranski] sporazumi [o naložbah] med državami članicami Unije in Singapurjem [...], vključno s pravicami in obveznostmi, ki iz njih izhajajo, prenehajo veljati in se nadomestijo s tem sporazumom.“
247. Okoliščine, da sta Unija in Republika Singapur v predvideni sporazum vstavili določbo, s katero se izrecno poudarja, da dvostranski sporazumi o naložbah med državami članicami Unije in to tretjo državo prenehajo veljati in zato od začetka veljavnosti tega sporazuma, sklenjenega na ravni Unije z navedeno tretjo državo, ne ustvarjajo več pravic in obveznosti, ni mogoče šteti za poseg v pristojnost držav članic, če se ta določba nanaša na področje, glede katerega ima Unija izključno pristojnost.
248. Kadar se Unija pogaja s tretjo državo in z njo sklene sporazum, ki se nanaša na področje, v zvezi s katerim je pridobila izključno pristojnost, Unija namreč nadomesti svoje države članice. V zvezi s tem je treba opozoriti, da od sodbe z dne 12. decembra 1972, *International Fruit Company* in drugi (od 21/72 do 24/72, EU:C:1972:115, točke od 10 do 18), ni sporno, da lahko Unija nasledi države članice pri njihovih mednarodnih zavezah, kadar so države članice z eno od ustanovitvenih pogodb Unije nanjo prenesle svoje pristojnosti v zvezi s temi zavezami in kadar Unija te pristojnosti izvaja.
249. Iz tega sledi, da je od 1. decembra 2009, dneva začetka veljavnosti Pogodbe DEU, s katero je bila Uniji podeljena pristojnost na področju tujih neposrednih naložb, Unija pristojna, da sama odobri določbo sporazuma, ki ga je sklenila s tretjo državo, ki določa, da je treba zaveze na področju neposrednih naložb, ki so vsebovane v mednarodnih sporazumih, ki so bili prej sklenjeni med državami članicami Unije in to tretjo državo, od začetka veljavnosti tega sporazuma, ki ga je sklenila Unija, šteti za nadomeščene s tem sporazumom.
250. V zvezi s tem je treba poudariti, da je v skladu s členom 2(1) PDEU državam članicam prepovedano sprejeti akte, ki imajo pravne učinke na področjih, ki spadajo v izključno pristojnost Unije, razen če Unija to dovoli. Uredba (EU) št. 1219/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o prehodnih dogovorih za dvostranske sporazume o naložbah med državami članicami in tretjimi državami (UL 2012, L 351, str. 40) pa sicer državam članicam pod strogimi pogoji dovoljuje, da ohranijo veljavnost oziroma da sklenejo dvostranske sporazume o neposrednih naložbah s tretjimi državami, dokler med Unijo in to tretjo državo ne obstaja sporazum na področju neposrednih naložb. Ko pa tak sporazum med Unijo in tretjo državo začne veljati, to dovoljenje preneha obstajati.

251. Zato ni mogoče sprejeti trditve, da morajo imeti države članice možnost, da po začetku veljavnosti zavez na področju tujih neposrednih naložb, vsebovanih v sporazumu, ki ga je sklenila Unija, sprejmejo akte, ki določajo usodo zavez na tem področju, vsebovanih v dvostranskih sporazumih, ki so jih pred tem sklenile s to tretjo državo.
252. Iz navedenega sledi, da člen 9.10 predvidenega sporazuma tako kot druge določbe oddelka A poglavja IX tega sporazuma spada v izključno pristojnost Unije, saj se nanaša na zaveze na področju tujih neposrednih naložb, vsebovanih v mednarodnih sporazumih o naložbah, sklenjenih med državami članicami in Republiko Singapur.
253. Glede na to, da je iz Priloge 9-D k predvidenemu sporazumu razvidno, da je več držav članic pred pridružitvijo Uniji z Republiko Singapur sklenilo dvostranski sporazum o naložbah, je treba podrobneje pojasniti, da na zgornjo ugotovitev ne vpliva člen 351 PDEU, ki določa, da „[d]oločbe Pogodb ne vplivajo na pravice in obveznosti, ki izhajajo iz sporazumov med eno ali več državami članicami na eni strani ter eno ali več tretjimi državami na drugi strani, sklenjenih pred 1. januarjem 1958 ali za države, ki pristopajo, pred datumom njihovega pristopa“.
254. V zvezi s tem je treba opozoriti, da je namen člena 351 PDEU omogočiti državam članicam, da spoštujejo pravice, ki jih imajo v skladu z mednarodnim pravom tretje države na podlagi teh prejšnjih sporazumov (glej glede člena 234 EGS in člena 307 ES, katerih besedilo je v bistvu povzeto v členu 351 PDEU, sodbe z dne 14. oktobra 1980, Burgoa, 812/79, EU:C:1980:231, točka 8; z dne 4. julija 2000, Komisija/Portugalska, C-84/98, EU:C:2000:359, točka 53, in z dne 3. marca 2009, Komisija/Avstrija, C-205/06, EU:C:2009:118, točka 33). V obravnavani zadevi pa državam članicam ni mogoče dovoliti, da spoštujejo pravice, ki bi jih Republika Singapur želela v prihodnje uveljavljati na podlagi zadevnih dvostranskih sporazumov. Iz člena 9.10 predvidenega sporazuma namreč izhaja, da je ta tretja država izrazila željo, da navedeni dvostranski sporazumi z uveljavitvijo navedenega sporazuma prenehajo veljati.
255. Čeprav iz vsega navedenega sledi, da Unija nadomesti države članice glede mednarodnih obveznosti, sprejetih na področjih, ki tako kot področje tujih neposrednih naložb spadajo v njeno izključno pristojnost, pa se člen 9.10 predvidenega sporazuma v različici oddelka A poglavja IX tega sporazuma, ki je bila predložena Sodišču v okviru tega postopka za izdajo mnenja, nanaša tudi na zaveze, ki bi se lahko v mednarodnih sporazumih o naložbah, sklenjenih med državami članicami in Republiko Singapur, nanašali na vrste naložb, ki niso neposredne.
256. Iz vseh razlogov, navedenih v točkah od 245 do 255 tega mnenja, trditvi, da določba, kot je člen 9.10 predvidenega sporazuma, ne more biti vsebovana v sporazumu, ki ga sklene Unija, češ da spada v pristojnost, ki jo imajo samo države članice, ni mogoče pritrditi. Vrsta pristojnosti Unije za odobritev tega člena 9.10 je tista, navedena v točki 243 tega mnenja glede potrditve drugih določb iz oddelka A poglavja IX tega sporazuma.

Pristojnost za odobritev institucionalnih določb predvidenega sporazuma

Izmenjava informacij, uradna obvestila, preverjanje, sodelovanje, mediacija in pristojnost odločanja

257. Predvideni sporazum uvaja več obveznosti in postopkov izmenjave informacij, uradnega obveščanja, preverjanja, sodelovanja in mediacije ter pristojnosti odločanja. Za to določa poseben institucionalni okvir, ki obsega Odbor za trgovino in štiri specializirane odbore, ki so mu priključeni, in sicer Odbor za trgovino z blagom, Odbor za sanitarne in fitosanitarne ukrepe, Odbor za carino ter Odbor za trgovino s storitvami, naložbe in javna naročila. Ustanovitev Odbora za trgovino in navedenih specializiranih odborov je določena s členoma 17.1 in 17.2 tega sporazuma.

258. Poglavje II navedenega sporazuma o trgovini z blagom v členu 2.11 vsako pogodbenico zavezuje, da Odbor za trgovino obvesti o svojih postopkih za izdajanje izvoznih dovoljenj in določa način, na katerega je treba odgovoriti na vprašanja druge pogodbenice o vseh postopkih za izdajanje uvoznih ali izvoznih dovoljenj.
259. Poleg tega se ta specializirani odbor v skladu s členoma 2.13 in 2.15 tega sporazuma sestane na zahtevo pogodbenice ali Odbora za trgovino, spremlja izvajanje tega poglavja in lahko s sklepom spremeni njegove priloge.
260. Poglavje III predvidenega sporazuma, ki se nanaša na trgovinska sredstva, v členih 3.2, 3.7 in 3.11 tega sporazuma določa postopkovna pravila za uvedbo protidampinških ukrepov, izravnalnih ukrepov ali zaščitnih ukrepov. Člena 3.12 in 3.13 tega sporazuma določata obveznost posvetovanja glede uporabe takih ukrepov.
261. Poglavje IV predvidenega sporazuma, ki se nanaša na tehnične ovire v trgovini, v členih od 4.4 do 4.11 tega sporazuma določa izmenjavo informacij in sodelovanje na področju standardizacije in ugotavljanja skladnosti zaradi lajšanja dostopa do trga. Poleg tega člen 4.12 tega sporazuma določa, da lahko pogodbenici s sklepom Odbora za trgovino z blagom sprejmeta vse določbe za izvajanje tega poglavja IV.
262. Poglavje V predvidenega sporazuma, ki se nanaša na sanitarne in fitosanitarne ukrepe, v členih 5.8 in 5.9 tega sporazuma določa način, na katerega lahko pogodbenica kot pogodbenica, ki uvaža blago iz druge pogodbenice, opravi preveritvene obiske pri zadnjenavedeni pogodbenici ali od nje zahteva informacije.
263. Poleg tega člen 5.10 tega sporazuma uvaja pravila sodelovanja in sprejemanja glede opredelitve območij, ki odražajo zdravstveno stanje živali in stanje rastlin, ki so na njih. Ta določba opisuje naloge, ki jih mora v zvezi s tem opraviti Odbor za sanitarne in fitosanitarne ukrepe. Druge naloge tega odbora so našteje v členih 5.15 in 5.16 navedenega sporazuma.
264. Člena 5.11 in 5.12 predvidenega sporazuma določata obveznosti izmenjave informacij in uradnega obveščanja.
265. Poglavje VI predvidenega sporazuma, ki se nanaša na olajševanje carine in trgovine, v členih 6.3, 6.4 in 6.11 tega sporazuma zavezuje pogodbenici, da skrbita za to, da njuni organi sodelujejo in izmenjujejo informacije zlasti glede carinskega vrednotenja. Poleg tega v členu 6.17 tega sporazuma določa naloge Odbora za carino in pogodbenicama dovoljuje, da v okviru tega odbora sprejmeta določene odločitve.
266. Člen 7.7. predvidenega sporazuma določa sodelovanje v okviru poglavja VII o proizvodnji energije iz obnovljivih virov in možnost, da Odbor za trgovino sprejme izvedbene ukrepe.
267. Poglavje VIII tega sporazuma, ki se nanaša na storitve, ustanovitev podjetja in elektronsko poslovanje, v členu 8.16 določa, da pristojni organi v Uniji in Singapurju oblikujejo skupno priporočilo o vzajemnem priznavanju poklicnih kvalifikacij in ga predložijo Odboru za trgovino s storitvami, naložbe in javna naročila. To poglavje določa tudi sodelovanje na področju telekomunikacij (člen 8.48) in elektronskega poslovanja (člen 8.61).
268. Člen 9.4(3) predvidenega sporazuma določa, da se lahko pogodbenici s sklepom Odbora za trgovino dogovorita, da se nekatere vrste ukrepov, tako kot tiste, ki so našteje v odstavku 2 tega člena, štejejo za kršitve obveznosti poštene in pravične obravnave naložb iz poglavja IX tega sporazuma.

269. Členi od 10.18, 10.19 in 10.20 predvidenega sporazuma določajo posvetovanja, ki lahko potekajo v Odboru za trgovino s storitvami, naložbe in javna naročila, in odločitve, ki jih lahko ta odbor sprejme, na področju, ki je urejeno v poglavju X o javnih naročilih.
270. Poglavje XI tega sporazuma, ki se nanaša na intelektualno lastnino, v členu 11.8 določa sodelovanje med organizacijami za kolektivno upravljanje avtorskih pravic. Poleg tega v členu 11.23 navedenega sporazuma Odboru za trgovino podeljuje pristojnost odločanja, v členih 11.51 in 11.52 pa pogodbenicama nalaga izmenjavo informacij.
271. Poglavje XII predvidenega sporazuma, ki se nanaša na konkurenco in povezane zadeve, določa sodelovanje na področju uporabe zakonodaje pogodbenic (člen 12.11) in obveznost posvetovanja, če to želi ena od njiju (člen 12.13).
272. Člen 13.15 predvidenega sporazuma uvaja obveznost, da vsaka pogodbenica določi urad, ki je kontaktna točka za stike z drugo pogodbenico za izvajanje poglavja XIII o trgovini in trajnostnem razvoju. Določa tudi ustanovitev Odbora za trgovino in trajnostni razvoj, ki nadzoruje izvajanje tega poglavja. Člen 13.16 tega poglavja določa naloge, ki jih morajo v primeru nesoglasja med pogodbenicama o vprašanju v zvezi s tem poglavjem opraviti ti kontaktni točki in ta odbor. Člen 13.17 tega poglavja dodaja, da če navedeni odbor takega nesoglasja ne reši ustrezno, ga mora proučiti skupina strokovnjakov. Ta člen določa postopkovna pravila te proučitve.
273. Druge določbe poglavja XIII predvidenega sporazuma določajo številne možnosti sodelovanja in izmenjave informacij na področju socialne varnosti delavcev (člen 13.4) in varstva okolja (člena 13.7 in 13.10).
274. Poglavje XVI predvidenega sporazuma določa mehanizem mediacije med pogodbenicama. V skladu s členom 13.16 tega sporazuma se ta mehanizem ne uporablja za njegovo poglavje XIII. Navedeno poglavje 16 pogodbenicama omogoča, da v primeru različnih stališč o poglavjih od II do XII predvidenega sporazuma poskusita najti skupno rešitev.
275. Namen določb in mehanizmov, navedenih v točkah od 257 do 274 tega mnenja, je zagotoviti učinkovitost vsebinskih določb predvidenega sporazuma, tako da se v bistvu uvedejo struktura organov, možnosti sodelovanja, obveznosti izmenjave informacij in nekatere pristojnosti odločanja.
276. Sodišče je že imelo priložnost poudariti, da pristojnost Unije za sklepanje mednarodnih zavez vključuje pristojnost, da se poleg teh zavez sprejmejo institucionalne določbe. To, da so del sporazuma, ne vpliva na vrsto pristojnosti za njegovo sklenitev. Te določbe so namreč dopolnilne in torej spadajo v isto pristojnost kot vsebinske določbe, ki jih prvonavedene dopolnjujejo (glej v tem smislu med drugim mnenje 1/76 (Sporazum o ustanovitvi Evropskega sklada za izločitev plovil, ki plujejo po celinskih plovnih poteh) z dne 26. aprila 1977, EU:C:1977:63, točka 5; mnenje 1/78 (Mednarodni sporazum o naravnem kavčuku) z dne 4. oktobra 1979, EU:C:1979:224, točka 56, in sodbo z dne 22. oktobra 2013, Komisija/Svet, C-137/12, EU:C:2013:675, točki 70 in 71).
277. Ker iz tega mnenja izhaja, da vse vsebinske določbe v poglavjih od II do VIII in od X do XIII predvidenega sporazuma spadajo v izključno pristojnost Unije, spadajo vanjo iz razlogov, navedenih v prejšnji točki tega mnenja, tudi določbe, na katere se nanašajo točke od 258 do 267 in od 269 do 273 navedenega mnenja. Enako velja za poglavje XVII predvidenega sporazuma v delu, v katerem se nanaša na Odbor za trgovino z blagom, Odbor za sanitarne in fitosanitarne ukrepe in Odbor za carino.
278. Člen 9.4(3) predvidenega sporazuma, na katerega se nanaša točka 268 tega mnenja, je del oddelka A poglavja IX tega sporazuma in zato zanj veljajo ugotovitve iz točk 243 in 244 tega mnenja.

279. Poglavlje XVI predvidenega sporazuma, ki se nanaša na mehanizem mediacije, ter institucionalne in končne določbe, razen tistih, ki se nanašajo na Odbor za trgovino z blagom, Odbor za sanitarne in fitosanitarne ukrepe in Odbor za carino in so vsebovane v poglavju XVII tega sporazuma, se nanašajo med drugim na določbe oddelka A poglavja IX tega sporazuma in jih torej iz razlogov, navedenih v točkah 243 in 244 tega mnenja, ne more skleniti Unija sama. Poleg tega velja enako za poglavje I predvidenega sporazuma, ker so v njem določeni predmet in cilji tega sporazuma v celoti in se torej med drugim nanaša na oddelek A poglavja IX tega sporazuma.

Preglednost

280. Poglavlje XIV predvidenega sporazuma, naslovljeno „Preglednost“, določa pravila, ki veljajo za področja, na katera se nanašajo druga poglavja tega sporazuma, če ni v njegovih bolj specifičnih določbah o preglednosti drugače določeno.

281. Z zavezami iz tega poglavja pogodbenici zagotavljata najprej, da bo vsak splošno uporabljiv ukrep, sprejet zvezi z nekim vidikom predvidenega sporazuma, jasen in lahko dostopen ter da bo na voljo dovolj časa med objavo in začetkom veljavnosti takega ukrepa (člen 14.3). Poleg tega se zavezujeta, da bosta olajšali komunikacijo o vseh vprašanjih, na katera se nanaša ta sporazum, tako da bosta določili kontaktne točke in odgovarjali na nekatere vrste poizvedb (člen 14.4). Nazadnje zagotavljata, da bodo vsi postopki, ki se izvajajo v okviru navedenega sporazuma in vplivajo na interese oseb, blaga ali storitev druge pogodbenice, v skladu z načeli dobrega upravljanja in da bo zoper njih mogoče vložiti pravno sredstvo pred neodvisnim in nepristranskim sodiščem (členi od 14.5 do 14.7).

282. Te zaveze veljajo za ukrepe, ki jih pogodbenici sprejmeta na področjih, na katera se nanašajo poglavja od II do XIII predvidenega sporazuma. Namen pravil o preglednosti, ki veljajo zanje, je zagotoviti učinkovitost vsebinskih določb iz teh poglavij. Ta pravila so torej dopolnilna in spadajo v isto pristojnost kot navedene vsebinske določbe. Ker spadajo te vsebinske določbe v obsegu, navedenem v točki 243 tega mnenja, v pristojnost, ki jo Unija deli z državami članicami, poglavja XIV predvidenega sporazuma ne more odobriti Unija sama.

283. Posebna pravila o preglednosti, ki so določena le za eno od poglavij od II do VIII in od X do XIII predvidenega sporazuma, kot so pravila, vsebovana v členih 4.8, 6.15, 8.17, 8.45, 12.9 in 13.3 tega sporazuma, pa spadajo v izključno pristojnost Unije.

284. Glede navedb nekaterih držav članic, da navedena pravila o preglednosti organe v Uniji, vključno z organi držav članic, zavezujejo k spoštovanju načel dobrega upravljanja in učinkovitega sodnega varstva, zato spadajo v pristojnost, ki pripada samo državam članicam na področju upravnega in sodnega postopka, je dovolj poudariti, da pravila, vsebovana v poglavju XIV predvidenega sporazuma in v določbah, navedenih v prejšnji točki tega mnenja, ne vsebujejo nobene zaveze, ki se nanaša na upravno ali sodno organizacijo držav članic, temveč odražajo dejstvo, da morajo tako Unija kot države članice pri uporabi tega sporazuma spoštovati splošna načela in temeljne pravice Unije, kot so dobro upravljanje in učinkovito sodno varstvo. Zato ni mogoče šteti, da to poglavje XIV posega v pristojnosti, ki pripadajo samo državam članicam.

Reševanje sporov

– Reševanje sporov med vlagatelji in državo

285. Kot je navedeno v členu 9.11(1) predvidenega sporazuma, oddelek B njegovega poglavja IX uvaja ureditev reševanja „sporov med tožečo stranko ene pogodbenice in drugo pogodbenico v zvezi z obravnavo, ki domnevno krši določbe oddelka A (Zaščita naložb), pri čemer kršitev domnevno povzroča izgubo ali škodo tožeči stranki ali njegovemu lokalno ustanovljenemu podjetju“.

286. Iz člena 9.11(2)(a) in (e) tega sporazuma je razvidno, da so lahko ne le Unija, temveč tudi države članice Unije, v teh sporih tožena stranka, pa naj jih je kot take določila Unija na podlagi člena 9.15(2) navedenega sporazuma ali pa bi morale biti določene kot take na podlagi člena 9.15(3) istega sporazuma.
287. Če spora ni mogoče rešiti sporazumno ali s posvetovanjem na podlagi člena 9.12 ali člena 9.13 predvidenega sporazuma, lahko zadevni vlagatelj v skladu s členom 9.15 tega sporazuma predloži obvestilo o nameri za arbitražno reševanje sporov. Člen 9.16(1) istega sporazuma določa, da lahko ta vlagatelj po izteku treh mesecev od dneva tega obvestila „predloži zahtevek za enega od [...] mehanizmov reševanja sporov“, ki so naštetih v tem členu.
288. Člen 9.16(2) predvidenega sporazuma določa, da odstavek 1 tega člena „pomeni soglasje tožene stranke za arbitražno reševanje spora“.
289. Člen 9.17 tega sporazuma določa nabor pogojev, ki morajo biti izpolnjeni, da se spor lahko rešuje z arbitražo. Odstavek 1(f) tega člena določa, da tožeča stranka „umakne vse zahtevke, predložene nacionalnemu sodišču ali razsodišču v zvezi z isto obravnavo, ki domnevno krši določbe oddelka A (Zaščita naložb)“.
290. Brez poseganja v to, kar je navedeno v točki 30 tega mnenja, mora Sodišče odločiti o vrsti pristojnosti za uvedbo take ureditve reševanja sporov. V zvezi s tem je sicer res, kot izhaja iz člena 9.17 predvidenega sporazuma, da ta sporazum ne izključuje možnosti, da se spor med singapurskim vlagateljem in državo članico lahko predloži sodiščem navedene države članice, vendar je to le možnost, ki je v diskreciji tožečega vlagatelja.
291. Ta se namreč lahko na podlagi člena 9.16 tega sporazuma odloči, da navedeni spor predloži v arbitražni postopek, ne da bi navedena država članica lahko temu nasprotovala, saj se v skladu s členom 9.16(2) navedenega sporazuma šteje, da s tem soglašata.
292. Taka ureditev, ki spore izločuje iz pristojnosti držav članic, pa ne more biti zgolj dopolnilna v smislu sodne prakse, na katero je bilo opozorjeno v točki 276 tega mnenja, in se zato ne more uvesti brez njihovega soglasja.
293. Iz tega sledi, da odobritev oddelka B poglavja IX predvidenega sporazuma ne spada v izključno pristojnost Unije, temveč v pristojnost, ki si jo delijo Unija in države članice.

– Reševanje sporov med pogodbenicama

294. Namen poglavja XV predvidenega sporazuma je preprečevati in reševati spore, ki bi lahko nastali med pogodbenicama. Člen 15.2 predvidenega sporazuma določa, da se to poglavje uporablja „v zvezi s kakršnim koli sporom glede razlage in uporabe določb tega sporazuma, razen če je izrecno določeno drugače“.
295. Kot je bilo navedeno v točki 154 tega mnenja, se ureditev reševanja sporov, ki je določena v poglavju XV predvidenega sporazuma, ne uporablja za njegovo poglavje XIII. Ta ureditev pa se lahko uporablja med pogodbenicama za reševanje sporov, zlasti v zvezi z razlago in uporabo vsebinskih določb iz poglavij od II do XII predvidenega sporazuma.
296. Člen 15.4. predvidenega sporazuma določa, da če pogodbenicama ne uspe rešiti spora s posvetovanji, lahko pogodbenica pritožnica zahteva ustanovitev arbitražnega sveta. Člen 15.19 tega sporazuma določa, da je vsaka odločitev takega sveta za pogodbenici zavezujoča.

297. Člen 15.21 predvidenega sporazuma določa, da pogodbenici pritožnici ni treba uporabiti te ureditve reševanja sporov, če namesto nje sproži postopek v okviru STO, pri čemer velja, da če je bil začet postopek po eni od razpoložljivih ureditev, ni mogoče začeti nobenega postopka o isti stvari po drugi ureditvi.
298. V zvezi s pristojnostjo Unije za odobritev tega poglavja XV je treba najprej poudariti, da pristojnost Unije na področju mednarodnih odnosov in njena pristojnost za sklepanje mednarodnih sporazumov namreč nujno vsebujeta možnost, da v zvezi z razlago in uporabo določb takih sporazumov zanjo veljajo odločbe sodišča, ki je bilo z njimi ustanovljeno ali določeno (mnenje 1/91 (Sporazum EGP – I) z dne 14. decembra 1991, EU:C:1991:490, točki 40 in 70; mnenje 1/09 (Sporazum o vzpostavitvi enotnega sistema za reševanje patentnih sporov) z dne 8. marca 2011, EU:C:2011:123, točka 74, in mnenje 2/13 (Pristop Unije k EKČP) z dne 18. decembra 2014, EU:C:2014:2454, točka 182).
299. Prav tako pristojnost Unije za sklenitev mednarodnih sporazumov nujno vsebuje možnost, podvreči se odločitvam organa, ki čeprav formalno ni sodišče, v bistvu opravlja sodne funkcije, kot je organ za reševanje sporov, ki je bil ustanovljen v okviru Sporazuma o ustanovitvi STO.
300. Kot je bilo navedeno v točki 30 tega mnenja in ponovljeno v njegovi točki 290, se ta postopek ne nanaša na vprašanje, ali so določbe predvidenega sporazuma združljive s pravom Unije.
301. Zato v nasprotju s tem, kar je veljalo v postopkih za izdajo menja, navedenih v točki 298 tega mnenja, ni treba proučiti, ali ureditev reševanja sporov, določena v poglavju XV predvidenega sporazuma, izpolnjuje merila, določena v teh drugih mnenjih, zlasti tisto o spoštovanju avtonomije prava Unije.
302. Ker se poglavje XV predvidenega sporazuma nanaša na spore med Unijo in Republiko Singapur glede razlage in uporabe tega sporazuma, se to mnenje ne nanaša niti na vprašanje pristojnosti Sodišča v zvezi z reševanjem sporov v Uniji o razlagi njenega prava (glej glede te pristojnosti zlasti sodbo z dne 30. maja 2006, Komisija/Irska (tovarna MOX), C-459/03, EU:C:2006:345, točka 132, in mnenje 1/09 (Sporazum o vzpostavitvi enotnega sistema za reševanje patentnih sporov) z dne 8. marca 2011, EU:C:2011:123, točka 78).
303. V tem postopku za izdajo mnenja je dovolj, da se ugotovi, da je ureditev reševanja sporov, določena s tem poglavjem, del institucionalnega okvira vsebinskih določb predvidenega sporazuma. Ker se ta ureditev nanaša na spore med Unijo in Republiko Singapur, drugače od ureditve reševanja sporov med vlagatelji in državo, določene v oddelku B poglavja IX predvidenega sporazuma, sporov ne more izključiti iz pristojnosti sodišč držav članic ali Unije. V teh okoliščinah se uporabi pravilo iz sodne prakse, navedeno v točki 276 tega mnenja.
304. Spori, ki jih ureja to poglavje XV, se lahko med drugim nanašajo na določbe oddelka A poglavja IX predvidenega sporazuma. Zato iz enakih razlogov, kot so bili navedeni v točkah 243 in 244 tega mnenja, navedenega poglavja XV ne more odobriti samo Unija.

Odgovor na predlog za izdajo mnenja

305. Iz vsega navedenega sledi, da predvideni sporazum spada v izključno pristojnost Unije, razen teh določb, ki spadajo v pristojnost, ki si jo delijo Unija in države članice:
- določbe oddelka A (Zaščita naložb) poglavja IX (Naložbe) tega sporazuma v delu, v katerem se nanašajo na naložbe med Unijo in Republiko Singapur, ki niso neposredne;
 - določbe oddelka B (Reševanje sporov med vlagatelji in državo) tega poglavja IX;

- določbe poglavij I (Cilji in splošna opredelitev pojmov), XIV (Preglednost), XV (Reševanje sporov med pogodbenicama), XVI (Mehanizem mediacije) in XVII (Institucionalne, splošne in končne določbe) navedenega sporazuma v delu, v katerem se nanašajo na določbe navedenega poglavja IX, in v delu, v katerem zadnjenavedene določbe spadajo v pristojnost, ki so jo delijo Unija in njene države članice.

Sodišče (občna seja) je zato izdalo to mnenje:

Sporazum o prosti trgovini med Evropsko unijo in Republiko Singapur spada v izključno pristojnost Unije, razen teh določb, ki spadajo v pristojnost, ki si jo delijo Unija in države članice:

- **določbe oddelka A (Zaščita naložb) poglavja IX (Naložbe) tega sporazuma v delu, v katerem se nanašajo na naložbe med Unijo in Republiko Singapur, ki niso neposredne;**
- **določbe oddelka B (Reševanje sporov med vlagatelji in državo) tega poglavja IX;**
- **določbe poglavij I (Cilji in splošna opredelitev pojmov), XIV (Preglednost), XV (Reševanje sporov med pogodbenicama), XVI (Mehanizem mediacije) in XVII (Institucionalne, splošne in končne določbe) navedenega sporazuma v delu, v katerem se nanašajo na določbe navedenega poglavja IX, in v delu, v katerem zadnjenavedene določbe spadajo v pristojnost, ki so jo delijo Unija in njene države članice.**

Lenaerts Tizzano Silva de Lapuerta

Ilešič Bay Larsen von Danwitz

Da Cruz Vilaça Juhász Berger

Prechal Vilaras Regan

Rosas Borg Barthet Malenovský

Bonichot Arabadjiev Toader

Šváby Jarašiūnas Fernlund

Vajda Biltgen

Jürimäe Lycourgos

Razglašeno na javni obravnavi v Luxembourg, 16. maja 2017.

Sodni tajnik Predsednik

A. Calot Escobar K. Lenaerts